22 МАР 1993

Туркистон бир, ватан бир

ТУРКИСТОН

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

1993 йил 11 март • Пайшанба • № 29 (14057) تركستان TURKİSTAN Нархи 5 сўм.

ҲА, БУГУН ҚАНД-ШАКАР МУАММОСИ МАВЖУДЛИГИ РОСТ. ЛЕКИН, МУТАХАССИСЛАРНИНГ ФИКРИЧА, БУ МУАММОНИ ҲАМ ҲАЛ ЭТИШ МУМКИН.

Қуйида берилаётган мақола шу муаммо ечимлари ҳақида

Долзарб мавзу

ҚАНД

Халқимизнинг мустақилликка эришиши бир қанча тезлик билан ҳал қилиниши керак бўлган муаммоларни келтириб чиқарди. Бу муаммолардан бири 23 миллионга яқин республика аҳолисини қанд-шакарга бўлган талабини қондиришдир. Ўзбекистон Совет Иттифоқи таркибида бўлган чоғларида унинг пахта, пилла ва бошқа қишлоқ хўжалик хом ашёларини етказиб берувчи минтақасига айлантирилганлиги ҳаммага маълум. Бу халқ истеъмоли учун зарур бўлган қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг кўплаб турларини етиштириш камайиб кетишига, жумладан, қанд-шакар маҳсулоти олиш учун хом ашё ҳисобланган қанд лавлаги етиштиришни деярли тўхтатишга олиб келди.

Шу вақтгача республика аҳолисининг қанд-шакарга бўлган талабини Куба республикасидан экспорт қилинадиган шакарқамишдан олинадиган, ҳамда Ҳамдўстлик давлатларидан келтириладиган қанд-шакар ҳисобига қондирилар эди. Лекин Совет Иттифоқининг парчаланиб кетиши муносабати билан мустақилликка эришган республикалар орасида иқтисодий алоқалар кескин равишда бузилди. Натижада аҳолининг қандга бўлган талабини қондириш кундан-кунга қийинлашиб бормоқда. Ҳозирги вақтда киши бошига тақсимлаб бериладиган қанд-шакар улуши тобора камайиб бораётганининг гувоҳи бўлаяпмиз.

Қандга бўлган талаб фақат халқнинг озиқ-овқатга бўлган талабигина бўлиб қолмасдан, айрим ҳолларда, муҳим сиёсий ва иқтисодий аҳамиятга молик эканлиги бизга айрим давлатларнинг ўтмиши ва ўзимизнинг яқин тарихимиздан маълумдир. Туркия республикасининг ҳозирги вақтда дунёда тараққий этган давлатлар қаторидан жой олиши сабабларидан бири озиқ-овқат муаммосини, шу жумладан, қанд-шакар муаммосини ҳал қилиш билан бевосита боғлиқ. Президент Отатурк давлат миқёсида олиб борган сиёсий ва иқтисодий ўзгаришларнинг таркибида қанд-шакар масаласи ҳам бўлганлигини бугун кўпчилик билади. Отатурк давлатни инқироздан олиб чиқиш ва уни ривожлантириш учун дастур қилиб «учта оқ» — мато, ун ва қанд ишлаб чиқаришни асосий йўналиш қилиб олди. Бу дастур ҳозирги вақтга келиб муваффақият билан бажарилди. Оқибатда «Туркия тараққиёти» деб номланган иқтисодий йўналиш вужудга келди. Туркия тажрибасини бизнинг қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришида онгли равишда қўлланиши, қанд-шакар муаммосини ечишни тезлаштиришга имкон яратади.

Одамларнинг нормал ҳаёт кечиришлари учун уларнинг организмлари қанд моддаси билан доимо таъминланиб туриши зарур. Яқин ўтмиш тарихимизга назар ташласақ, инқилобдан олдин ва кейин ҳам деярли қанд-шакарнинг тақчиллиги ва қимматлиги туфайли оддий халқ бу маҳсулотларни истеъмол қилишдан маҳрум бўлганлигини биламиз. Кўпчилик ҳолларда аҳоли ўз эҳтиёжини қанд моддаси кўп бўлган ҳўл мева, полиз маҳсулотлари ва уларни қайта ишлашдан ҳосил бўладиган ширинлик маҳсулотларини истеъмол қилиш билан қондирган. Бу маҳсулотлар турига лавлаги, тут, қовун, тарвуз, узум ва бошқа сабзавотлар, кўпчилик ҳолларда ностандарт маҳсулотлардан олинадиган ҳар турдаги шинни, шарбат ва уларнинг қоқиларини мисол тариқасида қайд қилиб ўтиш мумкин.

Бизнинг шароитимизда, халқ арзон ва етарли даражада (масалан олтмишинчи-тўқсонинчи йиллар) қанд ва қандолат маҳсулотлари билан таъминланган даврларда ҳам, кўпчилик ҳолларда қанднинг ўрнига юқорида қайд қилиб ўтилган маҳсулотлар, айниқса, қанд лавлагисини пишириб, қайнатиб истеъмол қилишни афзал кўришган. Ҳозирги вақтда ҳам Бухоро, Самарқанд ва бошқа вилоятларнинг бозорларида пиширилган қанд лавлагилар сотилади.

Бизда аҳолининг талабини бошқа республикаларга нисбатан осонроқ ҳал қилиш мумкин. Чунки таркибида қанд моддаси етарли бўлган маҳсулотларни истеъмол қилиш (айниқса, қанд лавлагисини) одат тусига кириб қолган. Деҳқонларимиз ўртача вазни 0,6—0,8 килограммли лавлаги навларини етиштирмоқдалар. Демак, ота-боболаримизнинг тажрибасидан фойдаланиб республикамизда қанд заводлари ишга туширилиб, таркибида қанд моддаси кўп бўлган маҳсулотларни етиштиришни кўпайтириш ва улардан олинадиган шинни, қоқи ҳар турдаги шарбатлар ва бошқаларни ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш зарур. Шу билан бир қаторда муҳандислар олдига шу ишларни бажараоладиган содда ва арзон технологик линия ва машиналар яратиш вазифаси қўйилиши лозим бўлади.

(Давоми 3-бетда).

НАВРЎЗИ ОЛАМ КЕЛАДУР

Андижон сув иншоотлари қурилиши трестининг Комсомолобод туманида жойлашган механизмлашган кўчма колоннаси қурувчилари Наврўз байрами арафасида кичкинтойларга муносиб совға тайёрлади. Мирзааҳмедов номидаги давлат хўжалигида тўқсон ўринли болалар боғчаси қуриб битказилди. Боғчага «Наврўз» деб ном қўйилди.

* * *

Данғарадаги «Кичик турк» қишлоғи аҳолисига Наврўз арафасида яна бир қулайлик яратилди. «Сирдарё» давлат хўжалигининг 4-бўлимида туман нон комбинатининг янги цехи ишлай бошлади. Бу ерда ҳар куни мингдан ортиқ оби-нон ва булка савдога чиқарилмоқда.

* * *

Бўз тумани Саида Зуннунова номидаги муаллимлар тайёрлаш билим юрти қўғирчоқ театр-студияси «Зумрад ва Қиммат» эртак-спектаклини саҳналаштирди. Янги асар Наврўз кунлари Тошкент, Фарғона, Ўш каби узоқ-яқин вилоятлардан келадиган меҳмонлар ҳузурида намойиш этилади.

(ЎзА).

Меҳнатида унум бор одамнинг ҳаёти ҳам тотли бўлади. Суратда кўриб турганингиз, қизнинг чеҳрасидаги гулгунликдан ҳам буни ҳис қилиш мумкин. Албатта, бундай чеварларнинг меҳнати эвазига кейинги пайтда «Қизил тонг» ишлаб чиқариш бирлашмаси чиқараётган эркаклар ва аёллар пальтолари ва бошқа маҳсулотлар сифатлилиги, бежиримлиги ва замонавийлиги билан нафақат Ўзбекистон, балки бошқа давлатларда ҳам шуҳрат қозонмоқда.

СУРАТДА: тикувчи Моҳира Муҳаммадхўжаева.

Муҳаммад АМИН сурати.

ЁШЛАР СОВҒАСИ

Жиззах вилоятидаги Зафаробод тумани маркази аҳолисини Наврўз куни кўп воқеалар кутади. Байрам ташкилотчилари — Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси билан маҳаллий ҳокимият вакилларининг фикрича, хайрия ишлари шу куннинг энг муҳим воқеаси бўлиши керак.

21 март куни асосий эътибор етим болаларга, ногиронларга, кўп болали оилаларнинг аъзоларига, камбағал нафақахўрларга қаратилади. Артистлар, шоирлар, ёзувчилар, болалар уйи тарбияланувчиларининг меҳмони бўладилар. Болаларни ва қизалоқларни совға, ўйинчоқлар, китоблар, ширинликлар кутади. Маҳаллаларда ҳам тантаналар ташкил этилади. Зафарободнинг энг яхши ошпазлари анъанавий таом — сумалак ва Шарқ қандолатлари тайёрлайдилар. Оқсоқоллар эса байрамнинг фахрий меҳмони бўладилар. Ёлғиз қарияларга, камбағал оилаларнинг аъзоларига Наврўз шарафига беш минг сўмдан ўн минг сўмгача пул улашилади. Ногиронларга атаб хориждан бир қанча махсус аравачалар сотиб олинган.

Халқ усталари кўчаларга чодир ўрнатиб, ўзлари ясаган буюмларни томошабинлар билан харидорлар ҳукмига ҳавола этадилар.

Бундай тадбирлар, халқ сайллари Наврўз кунларида республиканинг ҳамма вилоятларида бўлиб ўтади. Уларни уюштиришда Ёшлар Иттифоқининг вилоят қўмиталари фаол қатнашадилар. Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси «умумий» раҳбарлик қилишдан ташқари республика туман марказларидан бирида бевосита Наврўз байрамини ташкил этиши анъанага айланиб қолди.

А. ИВАНОВА,
ЎзА мухбири.

Дилдаги гаплар

КЕЛАЖАК УЧУН ДАСТУР

МУСТАҚИЛ БЎЛИБ, дунё мамлакатларининг бош ташкилоти — БМТ тан олган қутлуғ кунга бир йилдан ошди. Тарихан бой, тенгсиз маданий меросга эга бўлган халқимиз иқтисодий қийинчиликларга қарамасдан ўзига хос йўлни топиб олишга интилмоқда. Чунки еримиз бой, битмас-туганмас хазина. Буни мамлакатимизни тан олган кўпгина хорижий давлатлар жуда яхши билишади. Шунинг учун ҳам уларнинг кўпчилиги бизнинг юртимизга қараб интилмоқда. Агар қишлоқ хўжалигида етиштирилаётган ҳосилимиздан сифатли маҳсулотлар тайёрлаб, дунё бозорига чиқа олсак, энг тараққий этган мамлакатлар қаторидан тезда ўрин олишимиз мумкин. Бунинг учун ер ости бойликларидан кўпроқ хом ашё сифатида эмас, балки тайёр маҳсулот сифатида фойдаланишимиз керак.

Президентимиз Ислом Каримов кейинги икки йил ичида мустақил давлатнинг ҳақиқий бошлиғи эканлигини бутун дунёга намойиш эта олди. Унинг ички ва ташқи сиёсатдаги олиб бораётган йўлини энди ҳамма тан олмоқда. Чунки юртбошимиз Ўзбекистоннинг ўз йўли борлигини сўздагина эмас, балки амалда исботлаб берди. У «Комсомольская правда» газетасининг мухбири билан суҳбатда кўпчиликни қизиқтираётган саволларга батафсил жавоб бериб, кўпгина тушунмовчиликларга аниқлик киритди. Янги давлатимизнинг ўзига хос йўли эндиликда Ҳамдўстлик мамлакатлари учун ҳам намуна бўлиб қолди.

Биз юртбошимизнинг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» китобини катта қизиқиш билан ўқиб чиққандик. Чунки шу вақтгача бошлиқларимиз китоби «улуғ» доҳийларнинг чизган чизиғидан чиқмасди. Дадил фикрлар билдирилмасди. Мустақил давлатимиз Президентининг бу китоби ҳамма учун чин маънодаги ҳақиқий дастур бўлди. Уни талабалар билан изчил ўрганишда давом этаяпмиз. Китобни фақат ўзимизнинг йигит-қизлар мутолаа қилибгина қолмай, балки олий билимгоҳларимизда таҳсил олаётган хорижий талабалар ҳам ўқиб чиқаётирлар. Улар учун ҳам русча, ҳам инглизча нашрлари жуда қўл келди. Менимча, юртбошимизнинг бошқа муҳим асарларини ҳам ана шундай тарзда чоп этилса, мақсадга мувофиқ бўларди. Чунки бизда ўқиётган чет эллик талаба юртига қайтиб кетаётганида мустақил давлатимиз ҳақида тўла тушунчага эга бўлсин. Давлатимиз қандай эканлигини ўз мамлакатига борганида ҳаммага тўла тушунтира олсин.

Яқинда Президентимизнинг яна бир китоби қўлимизга тегди. У «Ўзбекистон келажаги буюк давлат» деб номланади. Мен китобга ана шундай улуғ ният билан жуда ўринли ном қўйилганлигини дилдан ҳис қилиб, жуда қувондим. Чунки ҳақиқатан ҳам мамлакатимиз фахрлансак арзийдиган давлат. Келажакка ишонч бор. Лекин бу қутлуғ кунларга эришиш учун ҳаммамиз бир тан, бир жон бўлиб ҳаракат қилишимиз даркор. Юртбошимиз айтганидек: **«Халқимизнинг истиқлолга муносиб кайфиятини, ишончини, ёруғ кунларга албатта етиб борамиз, деган умидни бирор жойга тўпласак — шунинг ўзиёқ кучимизга-куч, ғайратимизга ғайрат қўшади, оғир синовларни енгиб ўтишда бизга мадад беради».**

Халқ севган шоиримиз Абдулло Ориф ўғлининг бундан ўн йиллар муқаддам жуда башорат қилиб айтган қуйидаги сатрларини эсламасдан ўтолмайман:

Юртим, сенга шеър
битдим бу кун,
Қиёсингни топмадим асло.
Шоирлар бор,
ўз юртин бутун —
Олам аро атаган танҳо.
Улар шеърин
учди кўп йироқ,
Қанотида кумуш диёрин.
Бир ўлка бор
дунёда бироқ
Битилмаган достондир
борин:
Фақат ожиз қаламим
маним,
Ўзбекистон, Ватаним
маним.

БУ ДОНО шеърий сатрларга қўшимча қилиш қийин. Лекин энди ўз юртимиз учун, унинг порлоқ келажаги учун бирлашиб курашишимиз даркор. Кимки шу кўҳна заминнинг ҳақиқий фарзанди бўлса, у ўзини халқнинг олдида кўрсатиши, айрим кимсаларга ўхшаб четдан тош отмаслиги керак, деб ўйлайман.

Ботир ХУДОЁРОВ,
Тошкент Давлат аграр университети Ўзбекистон тарихи кафедрасининг мудири.

ЁШЛАР ЖАМҒАРМАСИ ТУЗИЛДИ

Тойлоқ тумани ёшлар ташкилоти ўз жамғармасига эга бўлишди. Хайрия ва турли тадбирлардан жамғармага тушган пуллар аълочи ўқувчиларга стипендия, илғор ёш ишчиларга мукофот тарзида берилади. Бошқа шаҳарда ишлаётган, ўқиётган студент-ёшларни ҳам моддий жиҳатдан қўллаш жамғарма фаолиятининг асосини ташкил этади.

Шу сўнгги хабар

МУКОФОТ ТОПШИРИЛДИ

Баҳор байрами арафасида Самарқанддаги Ҳамид Олимжон номли ўзбек драма театри биносида театрлашган кеча бўлиб ўтди. Вилоят ҳокимияти хотин-қизлар қўмитаси таъсис этган Нодирабегим мукофоти ўз эгаларига топширилди. Мукофот низомига кўра, ушбу номга аёлликнинг барча ажойиб фазилатларига эга бўлган 23 нафар хотин-қиз сазовор бўлди. Улар орасида турли касб эгалари бор. Бу — нафақат мукофот, балки ҳалолликка, покликка, оналикка, оқилаликка бўлган эҳтиром ҳамдир. Маросимда ижро этилган куй-қўшиқлар, жозибали рақслар аёлларимизга байрам совғаси бўлиб туҳфа этилди.

Тантанали кечада вилоят ҳокими Пўлат Абдураҳмонов иштирок этди ва мукофотланганларни, вилоятнинг барча аёлларини байрам билан самимий табриклади.

«БОРИНГ, БИЛЕТ ОЛИНГ!»

«Бухоро-1» темир йўл шоҳбекатида жумҳуриятда биринчи бўлиб, хотин-қиз йўловчилар учун алоҳида паттахона очилди. Шундай қилиб, хотин-қиз йўловчилар эркаклар билан туртиниб, соатлаб навбатда туриш ташвишидан халос бўлдилар.

Бу янгилик бир томондан, сафарга турмуш ўртоғи билан чиққан эркакларга ҳам маъқул бўлди. Улар хотинларига «Боринг мен учун ҳам кассадан билет олинг», дея ўзлари вокзал буфетида қаҳва ичиб, газета ўқиб ўтиришибди.

ЮБИЛЕЙ СОВҒАЛАРИ

Бухоро вилояти ҳокимлиги буюртмаси билан Татаристондаги Чистополь соат заводида «Бухоро — 2500» ва «Баҳоуддин Нақшбандий — 675» сўзлари ёзилган соатлар ишлаб чиқарилмоқда. Бу маҳсулотлар бўлажак юбилей меҳмонлари учун яхши совға бўлади.

СУВИ ТОЗАНИНГ — ТАНИ ТОЗА

Қуйи Амударё ўрамида ичимлик сувининг одатдагидан бир неча баравар «қаттиқ»лашиб кетгани сир эмас. Оқибати маълум — буйрак, жигар ва ўт пуфагида тош йиғилган беморлар кўпаймоқда. Урганчлик шифокорлар бу хасталикларга чора излаяпти. Туман марказий касалхонасида соатига 25 литр шўр сувнинг таркибидаги туз миқдорини камайтириб бера оладиган қурилма ишлай бошлади.

НАШРИЁТНИНГ СЎНГГИ КИТОБИ

Мамлакатда кечаётган иқтисодий танглик таъсир этмаган соҳа қолмади. Қаршидаги «Насаф» нашриёти яқинда деҳқонободлик шоир Хол Муҳаммад Ҳасаннинг «Оҳува» деган мажмуасини чоп этди. Бироқ қоғоз нархининг кескин кўтарилиб кетиши оқибатида бу ёш жамоа воҳа қаламкашларини ортиқ хурсанд қилолмайдиган кўринади: «Шоирнинг илк китоби» туркумида дунё юзини кўрган «Оҳува» нашриётнинг сўнгги маҳсулотларидан бири эмиш.

ИШБИЛАРМОННИНГ ҲАДЯСИ

Наврўз байрами арафасида Бухоро қабристонлари янада ободонлаштириладиган бўлди. Киндик қони тўкилган шаҳарга келган Амриқо фуқароси, таниқли ишбилармон Юрий Содиқов шу хайрли ишга 1 миллион сўм маблағ ҳадя этди.

ЙИЛИГА 17 МИЛЛИОН

Вилоятда турли сиғимдаги шиша идишлар камёблиги барҳам топади. Бухоро тумани маркази — Ғалаосиё шаҳрида йилига 17 миллион дона шиша идиш тайёрланадиган завод қурилиши бошланди. Корхона шу йилнинг сўнгги чорагида дастлабки маҳсулотларини ишлаб чиқаради.

КЕЛИШИБ ОЛИНДИ

Қўқон Давлат муаллимлар олийгоҳининг раҳбарият билан шаҳар ички ишлар бўлими ўртасида ўзаро ҳамкорлик ҳақида келишиб олинди. Аҳдлашувга мувофиқ миршаблар олийгоҳ ётоқхоналари ва яқин-атрофда тартибни сақлашга ёрдам беради. Бунинг эвазига эса осойишталик посбонлари олийгоҳ спорт зали ва анжомларидан фойдаланади.

ИҚБОЛНИНГ КЎРГАЗМАСИ

Тошкент Давлат Санъат институтининг методик хонасида шу даргоҳда таълим олаётган ёш мусаввир Иқбол Илҳомовнинг ижодий кўргазмаси очилди. Кўргазма нафақат талабаларда, балки томошабинларда ҳам катта қизиқиш ўйғотмоқда. Ёш мусаввир қаламига мансуб Адабиётшунос олим О. Шарофиддинов портрети «Коммуна Исмоилова портрети», «Мусаввир Чингиз Аҳмаров портрети» каби асарлар, айниқса кўпчилик диққатини ўзига тортмоқда. Рассом замондошларининг сиймосини яратар экан, кишиларнинг нафақат ташқи, балки руҳий ҳолатларини ҳам ўрганишга жиддий ёндашади. Унинг «Бобур» сериясидаги тарихий асарлари ва натюрморт кўринишдаги маиший чизгилари ҳам санъат ихлосмандлари ҳукмига ҳавола этилган

Р. ФАТХУЛЛАЕВ.

РАИСЛАР ОШ ҚИЛИШДИ

Пискент туманидаги Ислиддин Ҳайдаров номли жамоа хўжалиги яқинида Олмалиқ шаҳри саноат корхоналарига қарашли бир неча дам олиш масканлари бор. Туман касаба уюшмаси қўмитаси кўмаги билан эндиликда бу ерда фақат олмалиқлик ишчи-хизматчиларгина эмас, пискентлик меҳнаткашлар ҳам ҳордиқ чиқаришаяпти. Дала юмушлари камайган ҳозирги пайтда ҳордиқ масканларига 150 нафар далачи йўлланма олишган. Даровқе, харажатларнинг 85 фоизи туман касаба уюшмаси, қолгани хўжаликлар ҳисобидан.

Хўжаликлар раҳбарлари ҳам дам олаётган меҳнаткашлар ҳолидан хабар олиб туришни унутишмаяпти. Айниқса, байрам арафасидаги йўқлов бошқача бўлди. Туман касаба уюшмаси қўмитаси раиси Абдуқаҳҳор Абдуҳалилов ва Навоий номли жамоа хўжалиги раиси Мирзали Ҳалиловлар улар ҳузурига катта дошқозонга етадиган ошнинг масаллиғи билан кириб боришди.

...Ош пайтида хўжаликлардан борган бадиий ҳаваскорлар куй-қўшиқлар ижро этишди.

НИҚОБ КИЙГАН ЎҒРИЛАР

ЎТГАН ҳафтанинг шанба куни пойтахтнинг бир чеккасида ғалати ўғрилик рўй берди. Абдулла Қодирий номидаги Тошкент Давлат Маданият институтининг бўлғуси кутубхоначилар яшайдиган ётоқхонага тонг саҳарда миршаблар ташриф буюришди. Қоровул ҳам уларни хизмат юзасидан келишган бўлишса керак, деб ўтказиб юборди. Лекин...

Шу сўнгги хабар

Сохта «миршаблар» икки талаба яшаётган хонанинг эшигини бузиб, ичкарига киришди ва уларнинг оёқ-қўлларини боғлаб, ҳар хил турдаги кийим-кечаклари ва буюмларини ўмариб кетишди. Бу воқеадан хабар топганлар зудлик билан ички ишлар бўлимига хабар қилишди. Аммо ўғрилар аллақачон қочиб кетишган эди. Ҳозир қидирув ишлари олиб борилаяпти. Айтишларича, бундан бир ойча аввал ҳам худди ана шундай ниқоб кийган сунъий «миршаблар» бир талабани зор қақшатиб кетишган экан...

Бахтиёр САИДОВ.

Маънавият муштараклиги

ИЛМИЙ КЕНГАШ ИШ БОШЛАДИ

Ўзбекистон Маданият ишлари вазирлигининг Ҳамза номидаги санъатшунослик илмий-тадқиқот институтида фаолият бошлаган минтақалараро ихтисослашган илмий кенгашнинг илк йиғилишида номзодлик диссертациялари ёқланди. Кенгаш аъзолари олмаоталик С. Раимбергенова билан душанбелик Б. Хуррамовага санъатшунослик номзоди илмий даражасини бериш тўғрисида қарор қабул қилди. ЎзА мухбири шу муносабат билан институт директори, мазкур илмий кенгаш раиси, профессор Т. ҒАФУРБЕКОВга мурожаат этди.

— Тўхтасин Ботирович, шўро тузуми даврида ҳам институтингизда шундай илмий кенгаш ишлар, унда хорижий мамлакатларнинг иқтидорли олимлари илмий ишларини муваффақиятли ёқлаб кетишар эди...

— Мустақиллигимиз боис, ҳаётимизнинг барча жабҳаларида бўлганидек, маданият, санъат соҳасидаги ишларни ҳам янги — мустақиллик ўзанига буриб юбориш зарурати туғилди. Республикада олий аттестация комиссияси таъсис этилгач, кенгаш фаолиятини қайтадан кўриб чиқдик. Илмий ишларнинг йўналишини истиқлол руҳига мослаштириб, низомни тубдан ўзгартирдик. Шундан кейин минтақалараро илмий кенгаш тузиш ҳақидаги таклиф билан Олий Аттестация Комиссиясига мурожаат этдик. 1992 йилнинг 30 декабрида кенгаш тузилиб унинг тартиби эълон қилинди. Унга Марказий Осиё мамлакатларининг етакчи санъатшунос олимлари аъзо бўлди. Кенгашда қадимшунослик, мусиқа санъати, тасвирий ва манзарали-амалий санъатга доир докторлик ҳамда номзодлик диссертациялари ёқланади. Ҳар бир муаллиф илмий ишни ўзи мансуб давлат тилида ёзади, рефератларгина ўзбек, инглиз ёки рус тилида тақдим этилади.

— Институт илм толиблари орасида қўшни давлатлардан, хориждан келганлар ҳам бор экан... Бундан моддий манфаатдорлик кўзланаяптими?

— Дарвоқе, бизда илмий тадқиқотлар олиб бориб, номзодлик ва докторлик диссертацияларини ёқлашга даъвогарлар орасида қўшни мамлакатлардан ташқари Япония, Жанубий Корея, Сурия вакиллари ҳам бор. Ишлар муайян шартномалар асосида амалга оширилмоқда. Ўзбек олимлари ёрдамида фан номзоди илмий даражасини олган хорижликлар оз эмас. Шулардан бири суриялик Муҳаммад Габун докторлик диссертацияси устида ишлаш истагини билдирди.

1992 йили Бокуда ўтказилган туркий халқлар маданият ишлари вазирларининг йиғилишида институтимиз мазкур халқларнинг маданий-ахборот маркази этиб тасдиқланган эди. Яқинда Туркия маданият ишлари вазирининг муовини Яҳъё Оқсой бошчилигидаги делегация билан учрашиб, туркий халқлар маданияти, санъати уйғунлиги муаммоларини ёритадиган журнал чиқариш хусусида аҳдлашиб олдик. Фаолиятимиз янада кенгаяди, япониялик аспирантлар, аввал бўлганидек, нафақат қадимшунослик, балки театр, мусиқа соҳаларида ҳам илмий изланишлар олиб боришади. Бунда Соко университети профессори К. Катонинг хизматларини айниқса, таъкидламоқ зарур.

Америкода яшаётган ватандошларимиз билан, хусусан, Индиана университети профессори Н. Шаҳроний, колумбиялик докторант Иброҳим Юксал билан қалин алоқа боғладик. Юксал жаноблари инглиз тилида чиқадиган, туркий халқлар маданияти, адабиёти ва санъатига бағишланган журналнинг бош муҳарриридир. Шу журналга «Навойи ва санъат» мавзусида туркум мақолалар тайёрлаб берадиган бўлдик.

— Бозор муносабатлари илм аҳлини ҳам шошириб қўйди чоғи?

— Нимасини айтасиз, кўпга келган тўй бу. Тузилмаларимизни ихчамлаштирдик, илмий изланишлар самарадорлигини ошириш учун ҳаракат қиляпмиз. Биласизми, турғунлик йилларида ҳам институтимиз давлатга кўп фойда келтирган. Б, Турғунов бошлиқ экспедиция 1978 йили Далварзинтепадан 36 кило келадиган хилма-хил олтин тақинчоқлар топган, республика раҳбарлари ундан воқиф этилгач, муносабат ўзгарган, оқибатда институтимизнинг мана шу муҳташам биноси қад кўтарган эди. Яна бир мисол: Кушон даврига оид топилмалар орасида суғурта қиймати 75 минг доллар турадиган ноёб асар — шаҳзода ҳайкали бор. Ҳозир у Швейцариянинг Цюрих шаҳри музейида намойиш қилинмоқда. «Шаҳзодамиз» музейда тўрт ой туради. Хўш, бундан биз бирор моддий наф кўрамизми? Шу даврда ажнабийлар қанча пул ишларкин? Музей очилишига таклифнома олган ходимимизга тайинладик: «Шаҳзода» Цюрихдан кейин Японияга «кетар» экан. Демак, биз ҳам барча ривожланган давлатлар сингари ундан манфаат кўришимиз зарур.

Ҳисобли дунё деганларидек, бозор иқтисодиёти шуни тақозо этмоқда.

Баҳодир АБДУЛЛАЕВ,

КЕЧА БУГУН ЭРТАГА

● **ҲИНДИСТОН** саноати конфедерацияси (ХСК)нинг йирик вакиллари Марказий Осиё давлатлари билан алоқаларни мустаҳкамлаш мақсадида 19 мартгача Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон жумҳуриятларида бўлишади. Ташрифдан мақсад — саноат соҳасига сармоялар солиш, қўшма корхоналар ташкил этиш, четга маҳсулот чиқаришни ривожлантириш имкониятларини ўрганишдан иборат.

● **ЎТГАН** куни Россия Федерацияси Олий Кенгаши республика кенгаши билан миллатлар кенгашининг мажлиси бўлиб ўтди. Россия парламенти матбуот марказининг РАТА-ТАСС мухбирига хабар қилишича, мажлис кун тартибига мувофиқ 11 апрель куни бўладиган Умумроссия референдумига ҳавола қилиш учун Президент Борис Ельцин таклиф этган масалалар муҳокама қилинди.

«Агар съезд Россия Президенти таклиф этган битимни бирон-бир тарзда қабул этиш йўлидан борса, сўнгра Президент таклиф қилган масалалар асосида референдумга тайёргарлик бошланади», — деди Россия Федерацияси Ташқи ишлар вазири Андрей Козирев «ЭХО Москви» радиостанциясининг мухбири билан суҳбатда.

● **ХАЛҚАРО** олимпиада қўмитаси делегацияси Хитойга ташриф буюрди. Делегация билан учрашган Хитой давлат кенгашининг Бош вазири Ли Пэн ўз мамлакатининг келажаги барқарор ва порлоқ бўлишига ишонч билдирди. «Женьмин» Жибао» газетасининг хабар беришича, Ли Пэн мабодо 2000 йилги олимпиада ўйинлари Пекинда ўтказилгудек бўлса, Хитой ҳукумати қўлидан келган молиявий ёрдамни беришини таъкидлади.

● **ПЕКИНДАН** яна бир хабар олдик. Унда Хитой киноусталари Мао Цзе Дун таваллудининг 100 йиллигига бағишланган бир қанча бадиий ва телевизион фильмлар ишлаб чиқариш ниятидалар. «Чжунго Жибао» газетасининг таъкидлашича, бу фильмлар Хитой халқи буюк доҳийсининг туғилган куни — 26 декабргача экранларга чиқиши лозим.

● **ДУШАНБЕ** ва Покистоннинг Карочи шаҳарлари ўртасида янги ҳаво йўли очилди. Ҳаво кемалари бу икки шаҳар орасидаги масофани икки ярим соатда босиб ўтмоқда.

● **ТОЖИКИСТОН** республикасининг муҳим саноат ва маданият марказларидан бўлган Қўрғонтепа ва Кўлоб шаҳарларини темир йўл билан боғлаш катта аҳамиятга эга. «Самарқандқурилиш» трестининг Қўрғонтепадаги 504-махсус қурилиш ташкилоти темир йўл қурилишини ўз зиммасига олди.

● **ЎТГАН** куни афғон мужоҳидлари раҳбарлари Саудия Арабистони пойтахтига ташриф буюрдилар. Улар яраш тўғрисида имзоланган битимларни бузмасликка қасамёд қиладилар.

ЕЛКАДАГИ ЮК ЕНГИЛЛАШМАДИ...

(МУБОРАК ШАҲАР ЁШЛАР ИТТИФОҚИ ТАШКИЛОТИНИНГ V КОНФЕРЕНЦИЯСИ ҲАҚИДА ҚАЙДЛАР)

МАЖЛИС кўпчилик кутгандек ўтмади. Яъни, у кейинги йилларда одат бўлганидек, ур-сур билан бошланиб, ур-сур билан якунланмади.

Муборак шаҳар Ёшлар Иттифоқи қўмитаси биринчи котиби Аъзамжон Садинов ўз ҳисобот маърузасида қилинган ва қилинажак ишлар тўғрисида қисқагина тўхталиб ўтди. Ҳамма жойда бўлгани каби Муборакда ҳам ишсизлик муаммоси йўқ эмас. Ёшлар ташкилоти бу борада амалий чора-тадбирларга қўл урди. Улар туман аҳлига «Маиший хизмат кўрсатиш ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Меҳнат» биржаси ҳамда бошқа корхоналар билан ўзаро шартнома тузиб, бўш юрган ёшларни иш билан таъминлашмоқда. Кейинги 6 ой ичида 40 дан зиёд йигит-қиз турли касб-ҳунарнинг бошини тутди.

Музокара давомида ёшларнинг янги ташкилоти раҳбарлари ўтмишда йўл қўйилган камчиликлардан тўғри хулоса чиқариб олаётганлиги маълум бўлди. Муборак тумани аҳолисининг катта қисми асосан ёшлардан иборат. Бу эса Ёшлар Иттифоқидан янада кўпроқ масъулият талаб қилади. Туман ёшлари нафақат вилоятда, балки жумҳуриятда биринчилардан бўлиб, Ёшлар Жамғармаси тузишган эди. Жамғармага кўплаб бой хўжаликлар, завод ва корхоналар ўз ёрдам пулларини ўтказишмоқда.

Конференция қатнашчилари безорилик, олибсотарлик каби иллатлар авж олаётганидан ташвишланиб гапиришди. Жумҳуриятимиз президентининг шахсан ташаббуси билан бошланган жиноятчиликка қарши курашни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашларини билдирдилар.

— Биласизми, нега муаммолар, камчиликлар кам тилга олинаяпти? — деб сўраб қолди дабдурустдан ҳамроҳим, вилоят болалар ва ўсмирлар уюшмаси кенгаши раиси Илҳом Худойназаров.

— Йўқ.

— Чунки, ёшларнинг ҳоким билан алоқаси зўр. Улар исталган пайтда ҳокимнинг ҳузурига киришлари ва ҳар қандай муаммони биргалашиб ҳал қилишлари мумкин. Шунинг учун ҳозир дардларини дастурхон қилишмаяпти.

Туман ҳокими Жумақул Қурбоновнинг нутқини тинглаб, бу фикрлар нечоғли ҳақиқат эканлигини ҳис қилиш қийин эмас эди.

— Биров-бировнинг ҳохишига, буйруғига қараб иш қиладиган вақтлар ўтиб кетди, — деб сўз бошлади ҳоким. — Бугун янада жасоратли, янада шижоатли бўлмоқ пайти келди. Сафларингда безовта, жонкуяр ёшлар қанча кўп бўлса, биз ҳам шуларга таянсак, хато қилмаймиз. Ёшлар жамғармасига ҳокимликнинг махсус ҳисобидан 60 минг сўм ўтказилди. Яна қўлимиздан келган ёрдамни аямаймиз. Биз сизлардан фақат ташаббус кутамиз. Туманимиз ёшларидан қанчаси турли олий ўқув юртларида таҳсил олишмоқда. Уларни вақти-вақти билан моддий томондан рағбатлантириб туришни Ёшлар Иттифоқи ўз зиммасига олса яхши бўларди.

Ҳаш-паш дегунча конференциянинг сайловлар қисми ҳам бошланди. Номзодлар очиқ овоз бериш йўли орқали тасдиқланди. Аъзам Садинов бир овоздан туман қўмитаси саркотиблигига қайтадан сайланди. Ёшлар бошлаган ишларни ниҳоясига етказиш учун ўз етакчиларига имконият беришди. Аъзамжон ўз фикрига эга, муносиб йўлбошчи эканлигини аллақачон амалда исбот қилиб улгурган. Танқид эса... ёшларнинг ўз тақдирига бефарқ эмаслигини кўрсатарди. Ҳолбуки, ўтган йили бошланғич ташкилотларнинг ҳаммасига кириб чиқишга улгурмаган. Қўмитада маош бошқа саноат корхоналари ишчиларининг маошига қараганда 50-70 фоизгача кам. Бу камчиликларни ўзлари ҳам билишади.

— Юқорида жамғарма тузилганлиги тўғрисида гапиришди. Жамғармага тушаётган пулларда сизларнинг ҳам ҳиссаларингиз борми? — сўрадим котибдан.

— Бўлмасам-чи. Бозор иқтисоди шароитида фақат «бер-бер» билан узоққа бориш қийин. Ҳозир ташкилотимиз ҳисобида 10 гектар ер бор. Унда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириб аҳолига арзон нархларда сотаяпмиз. «Ором» ёшлар маркази фаолият кўрсатаяпти. Тез-тез кечалар, турли хил тадбир ва рақс оқшомлари уюштирилаяпти. Турган гапки, тушган фойданинг маълум бир қисми жамғармага ўтказилади.

Ҳа, бугун давр ўзгарган. Аввалгидек, қуруқ ваъдалар билан обрў олиб бўлмайди. Фақат амалга оширилаётган, аниқ мақсадга йўналтирилган ишгина йўқотилган ишончни қайта тиклаши мумкин.

Конференция якунида вилоят Ёшлар Иттифоқи қўмитаси ташкилий бўлим мудири Ўктам Хўжаёров котибни самимий табрикларкан, қизиқ бир гап айтди: «Йиғин яхши ўтди. Елкангиздаги юк бироз енгиллашди» деб.

Агар таъбир жоиз бўлса, бу гапни сал бошқачароқ ифодалаган маъқул. Пленумдан сўнг Аъзамжон Садиновнинг елкасидаги юк енгиллашмади, балки, янада вазминлашди. Бу юк — муборакликларнинг унга нисбатан бўлган ишончи. Бу юк — Аъзамжон ич-ичидан ҳис қилган бурч туйғуси, масъулияти. Уни манзилга етказиш учун ҳали олдинда мураккаб жараёнлар, синовли босқичлар турибди.

Сирожиддин РАУФ,
«Туркистон» мухбири.
Қашқадарё вилояти.

ЎРНАК ОЛСА АРЗИЙДИ

Тошкент кимё-технология институтида таҳсил олаётган талабаларнинг 300 нафари Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи аъзоларидир. Бу даргоҳдаги ҳеч бир тадбир унинг иштирокисиз амалга ошмайди.

Хусусан, «Навбаҳор» кўрик-танловни ўтказиш бу ерда анъанавий тус олган. Танлов ғолиблари доимо институт раҳбарияти ва Ёшлар Иттифоқи томонидан тақдирланиб боради. Таниқли режиссёр Баҳодир Йўлдошевнинг бу даргоҳга таклиф этилиши ҳам бежиз эмас. У ёшлар билан турли саҳна кўринишлари устида ишлаб, кўмак бермоқда.

Яқинда ҳар бир аълочи талаба институт раҳбарияти томонидан 700 сўм миқдорида пул билан тақдирланди.

Ш. ХУДОЁРОВА.

ТАШКИЛИЙ ПЛЕНУМ

Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Қорақалпоғистон Республикаси қўмитасининг пленуми бўлиб ўтди. Унда ташкилий масала кўрилди. Қорақалпоғистон Республикаси қўмитасининг биринчи котиби Тоҳир Дошикенов бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан ўз вазифасидан озод этилди.

Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказқўми масъул котиби бўлиб ишлаб келган Кўптилов Низомиддинов Қорақалпоғистон Ёшлар Иттифоқи қўмитасининг биринчи котиби қилиб сайланди.

Пленум ишида Қорақалпоғистон республикаси Олий Кенгаши Президиумининг раиси У. Аширбеков, Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказқўми биринчи котиби А. Орзиматов иштирок этдилар.

Ота-боболаримиз бекорга айтишмаган «қимматчилик бўлса ҳам қаҳатчилик бўлмасин», деб. Бугун худога шукр қилиш керак. Қиммат бўлса-да, ҳамма нарса бор. Қолаверса, бу қимматчиликлар ўтиш даврининг ўткинчи ҳодисасидир. Ип газламаларнинг нархи арзонлашуви эса, Тошкент тўқимачилик комбинати жамоаси аъзоларининг саъй-ҳаракатига боғлиқ. Буни дилдан ҳис қилган комбинат меҳнаткашлари ишлаб чиқариш суръатини кундан-кунга оширмоқда.

СУРАТДА: тўқимачилик комбинати илғор тўқувчиси Зиёда Сафарова.

Даврон АҲМАД сурати.

Ўтиш даври сабоқлари

ЧОРРАҲА

УЙЧИ ТУМАНИ ЁШЛАР ИТТИФОҚИ ТАШКИЛОТИНИНГ XXIX КОНФЕРЕНЦИЯСИДАН КЕЙИНГИ МУЛОҲАЗАЛАР

1. УМУМИЙЛИК ЁКИ УЧ ЙИЛЛИК САБОҚЛАР

Конференция ўтказиладиган кунга қадар Ёшлар Иттифоқи туман қўмитасининг биринчи котибаси Марҳабо Дадажонованинг ўтган уч йиллик вақт мобайнидаги ташкилот фаолиятига доир ҳисобот маърузаси маҳаллий «Ҳуррият» газетида чоп этилди. Делегатлар ҳисобот маърузасини синчиклаб ўрганишиб, анжуманга ўзларининг дилдаги гаплари билан, таклифлар ва эътирозлари билан етиб келишди. Илгариги «урра-урра»лар йўқ, бўйниларига алвон галстук тақиб, иштирокчиларни кутлайдиган «ёш авлод» — кашшофлар ҳам, бири-биридан чиройли ва ҳатто, мана шундай катта йиғилишларга илк бора келаётган оддий қишлоқ йигити ёки соғувчи қиз тушуниб етмайдиган шиору-чақириқлар ҳам, давлат арбобларининг баҳайбат суратлари ҳам, кўрсаткич тахталари ҳам йўқ. Лекин бу ҳеч кимни ажаблантирмай қўйган. Энди замон бўлакча, тузум ўзгарган.

Уйчи тумани Ёшлар Иттифоқи ташкилотининг мақтанса арзигулик ишлари анчагина. Бу ерда ўтказилган ёшлар йиғини, бошқаларига қараганда бирмунча жиддий, унинг атрофида мулоҳаза юритса бўладиган тарзда кечди. Ҳисобот даври мобайнида барча давлат ва жамоа хўжаликлари, шунингдек, йирик саноат корхоналарида ёшлар иши бўйича раҳбар ўринбосарлари лавозими жорий этилди. Бу лавозимларга қўмита жойлардаги раҳбарият билан келишиб, ўз соҳасининг билимдонларини, жонкуяр ва ёш ходимларни тавсия этди. Ёшлар марказлари даромадидан ушлаб қолинаётган солиқларнинг тенг ярми қўмита ҳисобига ўтказиладиган бўлди. Ёшлар вакилларидан бир гуруҳи собиқ СССР ҳудудига жойлашган ҳарбий қисмларда хизмат қилаётган уйчилик аскарлар ҳузурида бўлиб қайтишди. Қанчадан қанча кўнгилочар оммавий-маданий тадбирлар ўтказилди. Қисқаси, айтаверсак, гап кўп. Маърузачи бирмунча муддат олдинроқ ташкил топган «Ёшлар марказлари», «Ёшлар жамғармалари» ҳақида, тўпланиб қолган муаммолар хусусида ҳам батафсил тўхталиб ўтди.

— Бугунги Ёшлар Иттифоқи кечаги комсомол деганимас. Бировнинг соясида туриб иш битказиш, чиройли нутқлар орқали арзимаган ютуқларни «кўз-кўз» қилиш бугунги мустақил, ўз Низоми ва Дастурига эга бўлган Иттифоқ учун бегона. Бироқ, узоқ давом этган карахтлик ва ундан қолган лоқайдликнинг баъзи кўринишлари бугун ҳам бизнинг умум ишимиз йўлида тўғаноқ бўлиб ётибди. Биз ҳокимиятдан жойлардаги раҳбарлардан қолишни қачон бас қиламиз? Ўзимиз, ўз кучимиз билан наҳотки, ҳеч нарсани ҳал қилолмасак? Хўш, қани айтингларчи, биз ёшлар қандай жиддий муаммони кўндаланг қилиб қўйдикки, унга ҳокимият, қуйи бўғин етаклари монелик қилдилар?..

Марҳабонинг бу сўзидан сўнг залда жонланиш бошланди. Кимдир ҳисоботни ярмида тўхтатиб, сўз берилишини талаб қилди, бошқаси котибани қўллади, яна кимдир гапнинг якунини тинглашга шошилди. Бундан ҳеч ким, на Марҳабонинг ўзи ва на ҳайъатдагилар ранжишди. Чунки, бу ерга йиғилганларнинг деярли ҳаммаси тажрибали ходимлар, ташкилот учун у ёки бу маънода жон койитаётганлар эди. Музокарада сўз олганларнинг деярли ҳаммаси ҳисобот даврида йўл қўйилган камчиликларни рўй-рост айтишиб, ўзларининг тегишли таклифларини ўртага ташлашди.

2. ЁШЛАР ИТТИФОҚИ. ИҚТИСОДИЁТ. МАЪНАВИЯТ.

Туман Кенгашининг бундан икки йил олдин бўлиб ўтган сессиясида Уйчи ёшларининг 1995 йилгача бўлган вазифаларини ўзида ифодаловчи Дастур қабул қилинган эди. Хўш, унинг ижроси қандай бораяпти? Табиийки, бу саволга ижобий жавоб топишнинг ўзи мушкул. Чунки, беш йил эмас, ярим йил ичида (аниқроғи 1991 йилнинг мартидан то августигача) тузум ўзгарди, сиёсатимиз янгиланди. Иқтисод соҳасидаги аҳвол-ку, ҳаммага аён. Шундай долғали кунларда жимжимадор Дастурнинг ижроси ҳақида, эскирган моддалари тўғрисида гап бўлиши мумкинми? Ҳисобот маърузасида котиба ана шу Дастурнинг бугунги тақдири ҳақида куйиниб гапирди. Бошқалар ҳам. Бироқ, эндиликда унинг янгиланган шаклини ишлаб чиқиш лозимлиги, қабул қилинажак ҳужжатдаги ҳар бир жумла, режа ва боблар ҳақиқий ҳаёт билан мутаносиб бўлиши кераклиги ҳақида ҳеч ким оғиз очмади. Делегатлар ҳам, таклиф этилганлар ҳам. Эскирган қоида билан янгича иш олиб бориш мумкинмикан деб ўйлаб қоласан беихтиёр...

Ҳамма жойда бўлгани каби Уйчида ҳам ёшлар ташкилотини ташвишлантираётган нарса — бу пул топиш бўлиб қолган. Аъзолардан тушган бадаллар ҳаминқадар, бир ойлик иш ҳақлари учун ўртача йигирма беш-ўттиз минг сўм сарфланаяпти. Бундан ташқари, бошланғичларни рағбатлантириш, ўтказилаётган турли тадбирларнинг сарф-харажатлари... Бу ёрда иш ҳақининг ўттиз етти фоизи нафақахўрлар жамғармасига, уч фоизи меҳнат биржалари учун «кетаётган» бўлса, нима қилиш керак? Қандай йўл тутиб ташкилотни инқироздан олиб чиқиш мумкин? Кичик корхоналар молиявий етишмовчиликлар туфайли бирин-кетин ёпилаяпти. Эҳ,..

— Ўткинчи ташвишлар қаршисида эсанкираб қолаётганимиз йўқ, — дейди котиба ишонч билан. — Бозор бизни тежамкорликка, тадбиркорликка ўргатаяпти. Лекин, менинг назаримда Ёшлар Иттифоқи иқтисодий масалалар билан ўралашиб қолмаслиги керак. Унинг бош ғояси ёшлар тарбиясига қаратилмоғи шарт.

Билмадим, Марҳабонинг гап-сўзлари бошқаларга қандай туюлади. Аммо, мен унинг гапларини қўллаган бўлардим. Чунки, ҳар қандай эзгуликнинг муқаддимаси ўз юртига, юртбошисига муҳаббатидан бошланади. Майли, уйчилик ёшларнинг етакчиси айтган гапларини таҳлил қилиш муштарийларимизга, ташкилотнинг қолган аъзоларига ҳавола. Демак, Ёшлар Иттифоқининг бош вазифаси нима: иқтисодиётми, маънавият?

Лекин, конференцияда, унинг бир неча бор қайта ишланган ва қабул қилинган қарорида шундай жумлалар муҳрланиб қолди:

«...бошланғич ташкилотларнинг асосий вазифаси — ёшларни Ватанга садоқат руҳида, Қомусимиз, амалдаги Қонунларимиз, Мадҳия, Туғро ва миллий Байроғимизга ҳурмат руҳида тарбиялаш деб ҳисоблансин».

3. КАТТА ЙЎЛ ОЛДИДАН

Конференция тугади. Қўмитанинг янги таркиби сайланди. Катта-катта режалар белгилаб олинди. Олдинда эса чорраҳа: **Молиявий ўнгланиш. Тарбия. Кутиш. Таваккалчилик.** Хўш, янги сайланган қўмита улардан қай бирини танлар экан? Анжуман якунида ҳаяжонданми, хавотирданми терга пишиб кетган саркотибни, етакчи Марҳабо Дадажоновани саволга тутдик:

— Ҳорманг, энди, чарчамадингизми?

— Тўғрисими?! Чарчадим! Курашишлардан эмас, қарийб бир ойдан бери конференция тадориги билан бўлган югур-югурлардан чарчадим.

— Жуда чиройли, қатъий қарорлар қабул қилдинглар...

— Борини қабул қилдик, имкониятимиз етадиганини.

— Қарор лойиҳаси билан ҳокимиятда ҳам танишиб чиқишганмиди?

— Ҳа, улар рози. Туманимиз ҳокими Асқаржон ака Хожимирзаев бизни қўллаб-қувватлашга ваъда бердилар, кўрдингиз-ку! Лекин, асосийси ўзимизнинг зиммамизда.

Уйчидан қайтаётиб, кўнглимда биргина умид уйғонди. У ҳам бўлса, ёшларга Марҳабодек ташкилотчи, ерга урсанг, кўкка сапчийдиган қиз бошчиликка қайта сайланди. Ишқилиб, кўз тегмасин. Мавриди кеп қолса, Уйчига яна қайтамиз. Ўшанда у билан қарорларнинг ижроси хусусида очиқ-ойдин, «ўғилболача» мусоҳаба қиламиз.

Рустам БОЙ МУҲАММАД,
«Туркистон»нинг ўз мухбири.
Наманган вилояти.

ИМКОНИЯТ КЕНГАЙМОҚДА

Андижон полимер идишлар заводи Ўрта Осиё республикалари учун яшиклар ишлаб чиқаради. Ўтган йили иккинчи навбати ишга туширилган корхона маҳсулотларига, айниқса, ёғоч танқис бўлган ҳозирги пайтда талаб катта. Корхона тўла қувват билан ишласа, йилига 4 миллиондан ортиқ маҳсулот тайёрлай олади. Бунга 6 минг тонна хом ашё керак бўлади. Республикалараро иқтисодий муносабатлар издан чиқиб кетгани сабабли бунинг иложи бўлмаяпти. Боз устига, полиэтилен хом ашёси ташқарига чиқариш чекланган маҳсулотлар сирасига киради. Ҳам танқисликка дуч келинаяпти.

Ўтган йили Россия минтақасидан мўлжалдаги хом ашёнинг ўндан бир қисмигина олинди ва 300 минг дона яшик тайёрланиб, республикамиз жамоа ва давлат хўжаликларига, мева-сабзавот корхоналарига тарқатилди. Бу йил эса 2,5 миллион дона идиш тайёрлаш режалаштирилган. Шу мақсадда 441 тонна хом ашё олишга шартнома тузилди.

Корхона маъмурияти иқтисодий самарадорликни юксалтириш мақсадида Москвадаги «Композит» ишлаб чиқариш бирлашмаси билан ҳамкорликда қўшма корхона ташкил этмоқда. Унда шарбат ва мусаллас сақлаш учун мўлжалланган катта сиғимли идишлар тайёрланади. Бу ҳамкорликнинг қулайлиги шундаки, корхонани зарур хом ашё ва ускуналар билан москваликлар таъминлайди.

— 170 нафар ишчи меҳнат қиладиган корхонамиз имкониятлари кенгаймоқда, — дейди завод директори Анваржон Жўраев. — Асакада жанубий кореяликлар билан биргаликда бунёд этилаётган қўшма корхонада енгил автомашиналар, кичик юк машиналари ва жажжи автобуслар ишлаб чиқарилади. Ана шу машиналарнинг полимердан тайёрланадиган қисмларини бизнинг заводда тайёрлашга келишилди. Бу, албатта, корхонамизга билдирилган катта ишонч. Бироқ ишлаб чиқариш тармоғи кенгайган сари хом ашёга талаб ҳам орта боради. Республикамизда шундай хом ашё ишлаб чиқарадиган корхона қурилса айни муддао бўлар эди.

Б. МАНСУРОВ,
ЎзА мухбири.

Хожа Баҳоуддин Нақшбанд таваллудининг 675 йиллиги

ЖАҲОН МУЛКИНИНГ НИГОҲБОНИ

ҚАДРИЯТЛАРИМИЗ тикланаётган бугунги кунда Мовароуннаҳр мусулмонлари идораси уламолари ва кўп миллионли мусулмон фуқароларининг таклиф ва истакларини ҳисобга олиб, шарқ халқлари тафаккури тараққиётига катта ҳисса қўшган йирик мутасаввуф аллома Баҳоуддин Нақшбанд таваллудининг 675 йиллигини нишонлаш юзасидан ҳукуматимиз қарори чиқди. Бу қарорда республикамизнинг турли жойларида, хусусан Бухоро шаҳрида Нақшбандия тариқатининг маънавий-маърифий аҳамияти ва Шарқ фалсафасига қўшган улкан ҳиссаси алоҳида таъкидланиб, унинг моҳиятини халққа етказиш ва бундан ҳозирги авлод ҳам кенг баҳраманд бўлиши лозимлиги зикр этилади.

Зеро, Шарқда Хожа Юсуф Ҳамадоний, Ҳазрати Ғавсул Аъзам, Саййид Абдулқодир Гилоний, Абдулхолиқ Ғиждувоний, Хожа Аҳмад Яссавий, Хожа Убайдулло Аҳрор, Хожа Исмоил ал-Бухорий, Муҳаммад Мусо ат-Термизий, Абдураҳмон Жомий ва Баҳоуддин Нақшбанд кабилар Шарқ ҳурфикрлилигининг асосчилари ва тарғиботчилари эдилар.

Кейинги 70 йил ичида ёзилган аксарият адабиётларда XIV-аср бошларига келиб яссавийчилик ва бошқа диний таълимотлар ўз ўрнини дунёвий оқимга, реаллик, реал ҳаёт, табиат билан боғлиқ мафкурага берди, деган бирёқлама фикр илгари сурилади. Ваҳоланки, яссавийчилик аслида дунёвий билимлар мажмуасига таянган чуқур бир таълимот эди. Шу руҳдаги ғоявий йўналишнинг тадрижий давомчиси, унинг ривожига катта ҳисса қўшган таълимот нақшбандийлик тариқати эди. Унинг асосчиси Баҳоуддин Нақшбанднинг асли номи Муҳаммад ибни Муҳаммад Фазл Бухорий бўлиб, у ҳижрий 718 (милодий 1314) йилда Бухоронинг Қасри Орифон деган жойида таваллуд топади. Ўша давр тарихчи олими Саййид Шарифнинг «Тарихи Роқимий»сида қайд этилишича, Нақшбанд билим ва тарбияни машҳур сўфий Саййид Амир Кулолийдан олади.

Алишер Навоий «Насоимул — муҳаббат» («Муҳаббат шабадалари») асарида комил инсоннинг реал образлари сифатида Низомий Ганжавий, Баҳоуддин Нақшбанд ва Абдураҳмон Жомий асарларининг махсус бобларини тилга олади. Навоийнинг фикрича, бу шахсларда юксак илм (маърифат) ва санъаткорлик ахлоқий поклик ва маънавий камолот билан узвий боғланиб кетгандир.

Таассуфки, қатор адабиёт тарихи ва адабиётшуносликка доир асарларда Нақшбанд қарашларида айрим чекинишлар мавжуд, деб нотўғри талқин этилди. У тасаввуф (сўфий) маслагининг асосчиси, деб қораланди.

Давр, замоннинг ўзгариши, бугунги кунда жамиятимиз ҳурфикрлиликдан нафас олаётган пайтда Нақшбанд дунёқараши ва таълимотининг асл ғоясини чуқур таҳлил этиш унинг мероси авлодлар томонидан эҳтиром билан ўрганиб келинаётганлигининг бош сабабидир.

Нақшбанд фикрича, худо бордир ва у биз кўриб турган нарсаларда яширингандир. Унинг таъбирича, биргина реал борлиқ бордир, биргина реал дунё бордир. Аслида ҳам шу (биз яшаб турган) дунёда биргина ҳаёт бордир, мавжуддир. Демакки, ислом динининг эътироф этишича, у дунё лаззатларидан баҳраманд бўлишлик ғояси асоссиз эканлигини қўрқмай илгари сура олди.

Нақшбанд ҳам дини ислом қоралаган таркидунёчилик, мутлоқ хилватда яшаш, гўшанишинлик ғоясини қоралади ва бу фикрларни ривожлантирди.

У дунёдан воз кечиш керак, уни, ундаги ҳаётни асосга, асл моҳиятга — худога, у билан бирлашишга, у билан бирлашгандан кейинги ҳаётга — фонийликка қурбон қилиш керак, деб ҳисобламайди. Зеро, тасаввуф маслаги бу фикрларни инкор этади. Аксинча, у шу дунёда, табиатда шод ва ҳуррам яшаш керак, шу реал дунёнинг, табиатнинг лаззатларидан фойдаланиш керак, деб тўғри хулоса чиқаради. Бу, бундай ҳолат худони, келажакни эсдан чиқариб қўйишликка, бир томонга суриб қўйишликка олиб келмаслиги керак, деб таъкидлайди. Унинг дунёқарашича, ботиндан (ичдан) зимдан ҳақ (худо) билан бўлиш керак, ҳаёт билан, табиат билан бўлиш керак.

Дунёда яшаш моҳиятини тушуниб етган Баҳоуддин Нақшбанд ўзининг қуйидаги тўрт асосий шартини олға суради:

1. Хилват дар анжуман: Чеккада ўтириб мажлисни кузатмоқ.
2. Сафар дар Ватан: Ватандан сафар қилиш.
3. Назар дар қадам: Ҳар қадамни ўйлаб юрмоқ.
4. Хуш дар дам: Дам олишда кўнгилхушлик.

1. Хилват дар анжуман. Чеккада ўтириб соме бўлмоқ.

Нақшбанднинг фикрича, жамиятда инсонлардан ажралган ҳолда яшаш, яккаликда кун кечириш дуруст эмас. Бундай хилватда офат бордир, деб билади у. Нақшбанд таъбирича, инсонлар орасида ўрин олиш, улар билан бирликда яшаш керак, чунки инсон иқболи жамиятдадир. Инсонлар билан жамиятда фаол жамоа бўлиш, улар билан мудом алоқада, боғлиқликда, улар билан фойдали суҳбатда бўлиш лозим. Бинобарин инсон ижтимоий шахс бўлиши керак. Демак, бирликда яшашликнинг, фойдали муносабатнинг бош омили ўз қўл кучи билан, ўз меҳнати билан ҳалол ва унум билан кун кечириш, тирикчилик билан шуғулланиш шод ва хуррам яшашдир. Бу ҳол бировни ўзига қарам қилишни, ўзганинг меҳнатидан фойдаланишни истифода этади. Унинг фикрича, инсонлар худонинг қулларидир, яъни улар ўзи хизмат қилувчилардир. Инсон ҳалол ва миннатсиз ҳаёт кечирмоғи, ўз меҳнати билан нон топиб емоғи лозимдир.

Давримиз шоири Э. Воҳидов қарашлари ҳам Нақшбанд фалсафий қарашлари билан ҳамоҳангдир. Шоир «Инсон» ҳақида қасидасида инсонни мадҳ этиш билан бирга, уни қурраи заминнинг, она сайёранинг собит фикрловчи, онгли фарзанди деб санайди ва уни (инсонни) фақат ейиш ёки ичиш учун эмас, балки ким бўлишидан қатъи назар меҳнат қилиб, яратувчилик билан шуғулланиб, «инсон» деган сўзни оқлаб кун кечиришни орзу қилади.

Алалхусус, Нақшбанд ва у мухтарам зотнинг шогирдлари деҳқончилик қилар, ҳалол меҳнат билан топилмаган нарсани истеъмол қилишдан ўзларини тияр эдилар. Бу жиҳатдан ўша даврнинг адабиётшуноси Абул Ҳасан Муҳаммад Боқир «Мақомоти Нақшбандий» асарида келтирилган қуйидаги воқеа ибратлидир:

Ҳирот подшоҳи Малик Ҳусайн Нақшбандни меҳмондорчиликка даъват этади. Баъзи номаълум сабаб боис Нақшбанд ҳазратлари шоҳнинг ҳузурига боради. У дастурхонда минг хил ноз-неъматларнинг қўйилганлигини кўради. Нақшбанд дастурхонга қўл ҳам боқмай, лоқайд ўтира беради, таомлардан истеъмол қилмайди. Ҳайратга тушган подшоҳ таомлардан танаввул қилишни ул зотга қайта-қайта таклиф этади. Лекин ҳеч нарса емайди. Подшоҳ ғазаб ва ҳайрат аралаш нега емаслигини сўраганда, илоксиз қолган Нақшбанд, мен подшоҳлар дастурхонидан овқат емайман, чунки ундаги нарсалар ҳақсизлик йўли билан бу ерга келтириб қўйилган, подшоҳнинг ўз меҳнати, қўл кучи билан яратилмаган, демак, улар ҳалол эмас, деб жавоб беради.

2. Сафар дар Ватан. Ватандан сафар қилмоқ.

Бунда у ўзининг биринчи принципи (шарт)даги фикрини мантиқий давом эттириб уқтирадики,

(Давоми 4-бетда).

Долзарб мавзу

ҚАНД

ЁКИ ЎЗБЕКИСТОН ЎЗ-ЎЗИНИ ТАЪМИНЛАЙ ОЛАДИМИ?

(Боши 1-бетда).

Улуғ Ватан уруши йилларида собиқ СССРнинг асосий қанд етиштириладиган ва ишлаб чиқиладиган ҳудудларини немис фашистлари босиб олганлиги сабабли, Ўрта Осиё республикаларида, шу жумладан Ўзбекистонда тезлик билан қанд лавлаги етиштириш ва улардан қанд ишлаб чиқариш йўлга қўйилганди. Ўзбекистон шароитида қанд лавлаги етиштириш агротехникаси ишлаб чиқилган ва бу экинлар етиштириладиган ноҳияларнинг марказида 4 та қанд заводлари қурилиб ишга туширилган эди.

Деҳқонларимиз тез орада қанд лавлаги етиштиришни ўзлаштириб олдилар; қанд лавлагига мўлжалланган машиналар комплекси деярли бўлмаслигига қарамасдан нам об-ҳавода ўсишга мослашган бу ўсимликни бизнинг иссиқ иқлим шароитига мослаштириб етиштиришига эришилди. Натижада қанд лавлагидан олинадиган ҳосил, бошқа ҳамдўстлик давлатларида олинадиган ҳосилдан 2—2,5 баробар ошиб кетди. Шу даврда республикамизда қатор қанд лавлаги етиштириш усталари етишиб чиқдилар. Шулардан бири 1947 йилда биринчилар қаторида Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвонига сазовор бўлган Меҳринисо Убайдуллаевадир. Бундай моҳир тадбиркор лавлагикорларнинг тажрибаси ҳали унутилгани йўқ.

Эллигинчи йилларга келиб қанд лавлагига бўлган муносабат кескин ўзгарди. Иттифоқда қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш бўйича республикалараро меҳнат тақсимоти, ихтисослаштириш жорий қилингандан сўнг, Ўзбекистонда асосан пахта етиштирила бошланди. Қанд лавлаги етиштириш ва қанд ишлаб чиқариш тўхтатилди, қанд заводлари бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқаришга, хусусан пахта мойи ишлаб чиқаришга мослаштирилди.

Олтмишинчи йилларда республикамизнинг жануб қисми ҳисобланган Сурхондарё вилоятида «Ўзбекистон роми» номи билан қимматбаҳо спиртли ичимлик ишлаб чиқариш йўлга қўйилган эди. Бу ичимлик учун асосий хом ашё ҳисобланган шакарқамиш етиштириш илк бор йўлга қўйилган, уларнинг агротехникаси ишлаб чиқилган ва машиналар комплекси яратилганди. Шундай қилиб тропик ва субтропик ўлкаларда ўсадиган шакарқамиш бизнинг шароитимизда етиштирилиб, ундан қанд ва бошқа маҳсулотлар олиш мумкинлиги исботланган эди.

Шакарқамишнинг пояларида 16—24 фоиз қанд моддаси бор. Унинг айрим навларида қанднинг миқдори 26 фоизгача етади. Дунё бўйича ишлаб чиқиладиган қанднинг учдан икки қисми шакарқамишдан, қолган қисми эса, қанд лавлагидан олинади. Демак, республика жанубида жойлашган ноҳияларда шакарқамиш етиштириб, қанд ишлаб чиқариш, халқ тажрибаларидан фойдаланиб хонадон хўжаликиларда қанд ўрнини босадиган шинни, шарбатлар тайёрлашни тавсия қилиш мумкин.

Юқорида баён этилган фикрлар Ўзбекистон шароитида қанд лавлаги ва шакар қамишдан қанд ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш ва уларни ташкил қилиш борасида барча керакли шароитлар мавжудлиги ва бу ишларни қайтадан тиклаш мумкинлигидан далолат беради.

Шуни ҳам айтиш кераккки, қанд лавлаги техника экинлари туркумига кирувчи мўл ҳосил берадиган ўсимликдир. Ундан асосан қанд олинади. Бундан ташқари уни қайта ишлаш натижасида олинадиган чиқиндилар чорва моллари учун тўйимли озуқа ҳисобланади. Унинг япроқлари моллар учун яхши озуқа вазифасини ўтайди. Қанд лавлаги умумий ҳосилининг 35—50 фоизини унинг барглари ташкил қилади. Бошқача қилиб айтганда, Россия шароитида гектаридан 100—150 центнер кўк масса, ёки 17—20 фоиз озиқ- бирлигига тенг бўлган озуқа олинади. Бундан ташқари, қанд лавлагининг тўйимлиги ҳашаки лавлаги тўйимлилигидан 2—2,5 марта ортиқлиги исботланган. Агарда қанд лавлагининг илдиз мевасидан гектарига 300 центнер, япроқларидан 150 центнердан ҳосил олинадиган бўлса, у ҳолда ҳар гектар ердан олинадиган озиқ бирлиги 10500 га тенг бўлади. Бу эса, маккажўхоридан олинадиган озиқ бирлигига нисбатан 1,5 марта кўпдир.

Қанд лавлагидан Ўзбекистон шароитида гектарига 400—600 центнердан ҳосил олиниши исботланган. Интенсив технологияни қўллаш натижасида бундан ҳам юқори ҳосил етиштириш мумкин.

Қанд лавлагидан саноат ишлаб чиқариши натижасида чиқадиган қўшимча маҳсулотлар — жом, тўлта (патока) ва бошқа чиқиндилар ҳам чорва моллари учун қимматли озуқа ҳисобланади. Тўлтанинг таркибида маълум миқдорда қанд ва бошқа моддалар бўлганлиги сабабли, улардан спирт ва глицерин олинади. Жомнинг 100 килограммида 30 озиқ бирлиги бор.

Қанд лавлаги ишлаб чиқариш жараёнида дефекцион лойқа ҳосил бўлади. У ўсимликлар учун ўғит ҳисобланади. Қанд лавлагини қайта ишлаш натижасида ҳосил бўладиган ёндош маҳсулотлари (ҳосилдорлик гектарига 300 центнер бўлганда) 50 центнер озуқа бирлигига тенг бўлади.

Илдизмевали ўсимликлар таркибига кирадиган қанд лавлаги чиқиндилари серширa, моллар иштаҳа билан истеъмол қиладиган ва енгил ҳазм бўладиган озуқадир. У силосларнинг ишқорлик хусусиятини нейтраллаштиради, дағал ҳашакларнинг ҳазм бўлишини яхшилайди, молларни кузда яйловда боқишдан бойлаб боқишга ва баҳорда бойлаб боқишдан яйловда боқишга ўтишда қўл келади, уларни танада турли витаминлар кескин камайиб кетишидан сақлайди, моллар пуштлилигини орттиради.

Лавлагини униб чиқиши учун минимал температура 2—5, ўсиши учун қулай температура 19—25, совуқ таъсир қиладиган температура 1—2 даражадир. Лавлаги етиштириш учун тупроқнинг жуда майин бўлиши шарт эмас. Фақат у ўта кислотали тупроқларни ёқтирмайди. Бошқа ўсимликларга нисбатан ердан озиқ моддасини кўп олади. Шунинг учун лавлаги экиладиган ернинг тупроғи унумдор бўлиши керак.
кам сарфланади. Бу иқтисодий ҳисоб-китоблар хўжаликлар пахта ўрнига қанд лавлаги етиштирганда улар меҳнат ва маблағни кам сарфлаб катта даромад олишлари мумкинлигидан далолат беради.

Қанд ишлаб чиқариш ишларини енгиллаштириш ва осонлаштириш мақсадида қанд заводлари иложи борича хом ашё манбаига яқин жойда қурилиши зарур. Хом ашёни сифати пасайиб нобуд бўлишининг олдини олиш учун заводлар қувватини етиштирилган қанд лавлагиларни 3—4 ой мобайнида қайта ишлаб тугаллайдиган қилиб режалаштириш керак. Қанд заводларини қуришда юқоридагиларга амал қилинса, хом ашёни сақлашда исрофгарчиликка йўл қўйилмайди. Бундан ташқари транспорт ишлари қисқаради, енгиллашади ва чиқинди маҳсулотларни чорвачилик хўжаликларига етказиш осонлашади, ишсизларга қўшимча иш жойлари яратилади.

Аҳолини қанд билан таъминлаш ўта мураккаб ва оғир вазифадир. Уни муваффақият билан бажариш учун республика Вазирлар Маҳкамаси мутасадди бошқарма, ташкилот ва олимларни жалб этган ҳолда «Давлат дастурини» ишлаб чиқса ва уни амалга оширса, мақсадга эришиш жараёни тезлашар эди.

К. ҲАМДАМОВ,
Тошкент Давлат иқтисодиёт дорилфунуни Агробизнес кафедрасининг мудири, профессор.
Э. ОЙХУЖАЕВ,
шу кафедра профессори.

БУ КЎҲНА ДУНЁ

ВОҚЕАЛАР · ХАБАРЛАР · ҲОДИСАЛАР

ТАБАРРУК РЕСТОРАНЛАР

Тўрт йил бурун бирлашган Германиянинг қадимий ва йирик шаҳарларидан бири Берлиннинг 2000 йилда олимпиада ўйинлари пойтахтига даъвогар эканини яхши биласиз. Германия Федератив Республикасининг 2000 йилги олимпиадани Берлинда ўтказиш ташаббусларини қўллаб-қувватловчи компанияси барча соҳалар силсиласида умумий овқатланиш тармоғини ҳам эгаллаб олмоқчи. Германия пойтахтида олимпиада ресторанлари эгаларининг клуби тузиладиган бўлди. Уюшмага аъзо этиб қабул қилиш шартлари ҳам оддий: 1500 марка бадал тўлаб, «олимпиада таомлари» учун махсус таомнома тузсангиз бас. Қандай таом пиширишингизни истироҳатхона хўжайини белгилайди.

Олимпиада ресторани деб аталадиган табаррук номга эга бўлганлар рўйхатга шу йил 23 сентябрда, яъни 2000 йилги олимпиада ўтказиладиган шаҳар номи аниқланадиган кунда эълон қилинади.

АҚШДАН ХАЙРИЯ СОВҒАСИ

Тошкент вилоят болалар касалхонасида шифокорларнинг эрталаб беморлар ҳолидан хабар олиши ўзига хос байрамга айланди. Бу шифохонага қимматбаҳо совға — олти минг америко доллари қийматига эга бўлган бир марта ишлатиладиган шприцлар, шунингдек, дори-дармонлар ва бошқа тиббий асбоблар топширилди. Бу Америко Қўшма Штатларидан махсус самолётда келтирилган юкнинг бир қисмидир, холос. Ҳаммаси бўлиб 2 миллион долларлик 21 тонна дори-дармон ва турли тиббий асбоблар келтирилди. Уларнинг орасида тақчил бўлиб турган юрак-қон томири хасталикларини даволашда қўлланиладиган дорилар, антибиотиклар, иситмани туширадиган дорилар, шунингдек, болаларни даволашда ишлатиладиган тиббий асбоблар бор. Бу совғалар Тошкент шаҳри ва пойтахт вилояти шифохоналарига келтирилди.

Ўзбекистонга бу қимматбаҳо юкни «Умид» лойиҳаси ташкилотининг вакиллари АҚШдан юборишган.

Республикамизга жами учта самолёт юборилади. Улардан бири Самарқанд ва Қашқадарё вилоятлари учун қимматли дори-дармонлар ҳамда ускуналар келтиради, учинчи самолётдаги юк Оролбўйи аҳолисига аталган.

ЎзА мухбири.

ТЎҒРИЛИК МУОМАЛАДАН ЧИҚҚАН ЭМАС

Маълумки, тўғрилик ва холислик ҳаётда ҳар доим ҳам муносиб тақдирланавермайди. Шу ақидани кўп марта эшитган калифорниялик «қўш ҳўкиз» Том ва Полина Нихтерлар Янги Каледония сайру саёҳатидан қайта туриб, 1500 доллар турадиган авиапатта, бир боғич 100 долларлик пул ва бир неча қарз васиқалари жойланган ҳамён топиб олишганда улар учун фойдали якундан умид қилмаган эдилар.

Йўқолган ҳамён эгаси эса эру хотиннинг қўлини самимий сиқиш билан чекланди холос. Бироқ калифорнияликлар кўп ўтмай радио ва телевидение янгиликларидан ҳамда рўзномалардан бошпанасиз эру хотинларга бир нотаниш кимса 10 минг доллар пул берганидан, бадавлат уй эгаларидан бири эса олти ойга бепул уй ажратганидан хабардор бўлди.

Журналистларнинг қистовига жавоб бературиб Полина Нихтер «биз одоб чегарасидан бир қадам нарига чиққанимиз йўқ. Очиғи, топиб олган ҳамёнимиз бир кунимизга яраб қолар эди. Бизни топилмалар ҳисобига кун кечиришга ўргатишмаган. Энг асосийси ўғлимиз ҳам худди ўзимиз сингари тарбия олишини истаймиз», — деди.

СУЮҚОЁҚЛАРНИНГ ИШИ ЮРИШМАДИ

Истанбулда чиқадиган нуфузли «Таржимон» рўзномасининг ёзишича, Туркия Республикаси хавфсизлик маҳкамалари собиқ Совет Иттифоқидан келган фоҳишаларни мамлакатдан ҳайдаб чиқариш тадбирини ниҳоясига етказди. Қора денгиз қирғоқларига туташ Трабзон элида давом этган икки ойлик «тозалаш» чоғида, Россия, Украина ва Қозоғистондан келиб, суюқоёқлик билан пул топиб юрган 200 аёл қўлга туширилган. Трабзон хавфсизлик бошқармаси бошлиғи Ойдин Генчнинг гапига қараганда, улар паспорт режимини бузгани ва ман этилган фаолият билан шуғулланганлари учун мамлакатдан чиқариб юборилди.

ҚОҒОЗДАН ОСМОНЎПАР ИМОРАТ

Японияликлар, мана ниҳоят, қоғоз чиқитларидан ғишт, уйлар учун панел ва бошқа қурилиш материаллари тайёрлашни ўрганишди. Хиого префектураси саноат технологияси илмий текшириш институтида ишлайдиган ихтирочилар янги технологиянинг мамлакатда ва хорижда кенг жорий этилишига умид билан қарамоқдалар.

Янги технологияга кўра, қоғоз чиқитлар дастлаб майдаланади, сўнгра полиэтилен билан қориштирилади. Кучли сиқиш ёрдамида олинган массани исталган шаклга солиш мумкин бўлади. Шу тарзда олинган янги маҳсулот ёғочдан ҳам мустаҳкам бўларкан.

ДАНГ. БАРАНГ ОЛАМ

АВСТРАЛИЯ ОСИЁГА БИРЛАШИБ КЕТСА-Я!

● АВСТРАЛИЯНИНГ геология хизмати ходимлари берган маълумотларга қараганда, Австралия Осиё қитъаси томон сурилаётган эмиш. Бу сурилиш ҳар йили тахминан 7 сантиметрни ташкил этади.

Австралиянинг Осиё томон яқинлашишининг сабаби дунё уммони тубида зилзилалар юз бериши экан.

ЮГУРИШ УМРНИ УЗАЙТИРИШИ ГУМОН

● ЮГУРИШ, айниқса, майда қадамлаб югуриш эркаклар соғлиғининг гарови, жумладан, узоқ умр кўришнинг асосий манбаи бўла олмас экан. Бу гап асосан ўрта ёшларда спорт билан шуғулланиб, кексайганда соғлиғи ҳақида қайғурадиганларга тегишли.

Эркакларнинг ўрта ёшларда жисмоний тарбия билан шуғулланиши умрни атиги ўн ой узайтириши мумкин экан. Спорт билан эртароқ шуғулланганлар эса бир-икки йилга умрларини узайтириши мумкин, деган фикрни илгари суришмоқда АҚШнинг Гарвард дорилфунуни мутахассислари.

3,5 МЕТРЛИ ДОИРА

● ЯПОНИЯНИНГ Таконосу шаҳарчасида яшовчи бир гуруҳ ҳаваскорлар улкан доира ясашди. Айланаси 3,5 метр, оғирлиги эса 3,5 тонна келадиган доира ясашгани билан улар рекорд кўрсаткичга эришолмадилар. Негаки, Гиннеснинг «Рекордлар китоби»да зикр этилган доиранинг айланаси 4,52 метрни ташкил этади. Аммо шундай бўлишига қарамай бу доира ҳам ўзига хос рекорд саналади. Ахир унга 300 йилдан ортиқ умр кўрган 4 та кедр (игнабаргли доим яшил йирик дарахт) ва 8 та сигирнинг териси сарфланган.

КАЗЕИН—ФОЙДАЛИ МАҲСУЛОТ

Андижон сут заводи ходимлари техникавий мақсадларда ишлатиладиган казеин ишлаб чиқаришни йўлга қўйдилар. Бу маҳсулот асосий ишлаб чиқариш чиқити — сут зардобидан тайёрланади.

Казеин сут ивиши чоғида вужудга келадиган мураккаб оқсил бўлиб, жаҳон бозорида унинг ҳар килограмми учун уч доллардан беш долларгача тўлашади. Таъми ва ҳиди бўлмаган бу кукундан бўёқ, елим, сунъий тола, пластиклар тайёрлашда фойдаланилади.

Ўтган йили Андижон сут заводида 28 минг тонна зардоб олинди, унинг ярмидан творог ва пишлоқ ишлаб чиқарилди ва бундан 76 минг сўм фойда олинди. Энди эса казеин ишлаб чиқаришнинг ўзидан йилига бир неча миллион сўм фойда олиш, бунинг устига хорижий валюта ишлаб олиш мумкин.

— Бизнинг мақсадимиз — чиқитсиз технологияни вужудга келтиришдан иборат, — дейди завод директори Қодиржон Сатторов. — Мутахассисларимиз яқинда сут зардобидан спирт олиш технологияси билан танишдилар. Қирғизистоннинг Бозорқўрғон заводида шундай технологиядан фойдаланилмоқда. Асосий ишлаб чиқариш чиқитларидан совун, лосьонлар ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқариш тўғрисида немис фирмалари билан музокара олиб бораяпмиз.

К. НИЗОМОВ,
ЎзА мухбири.

ИҚТИСОДЧИЛАР ГУРУНГИ

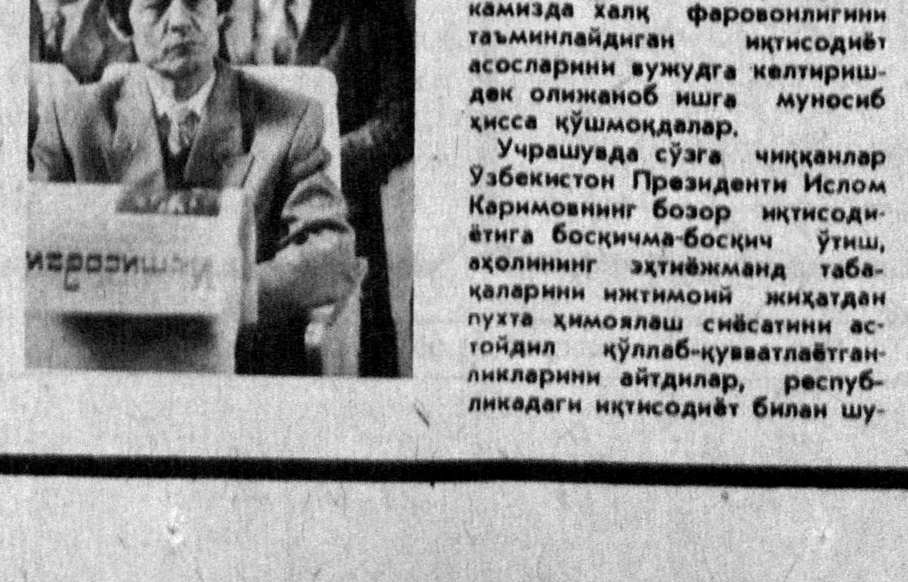

Тошкент Давлат иқтисодиёт университетида мазкур илм даргоҳида турли йилларда таҳсил олган талабаларнинг анъанавий учрашуви бўлди. Бу галги дийдорлашув бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида соҳа мутахассисларининг ўрни ва вазифалари тўғрисидаги гурунгга айланиб кетди.

— Бир йил муқаддам 60 йиллик тўйини нишонлаган илм даргоҳимизнинг тарихига назар ташлар эканмиз, — деди университет ректори С. Ғуломов, — тилга олса арзирли ишлар қилинганининг гувоҳи бўламиз. Шу давр мобайнида 25 мутахассислик бўйича етмиш мингга яқин олий маълумотли иқтисодчи тайёрланди. Улар ҳозир Ўзбекистон мустақиллигини иқтисодий жиҳатдан мустаҳкамлаш соҳасида баракали меҳнат қилмоқдалар. Зеро, ишбилармонликни, тижорат, савдо-сотиқни замон талаблари даражасига кўтариш бугунги кундаги долзарб вазифа бўлиб қолмоқда.

Университетнинг кечаги талабалари ҳозир давлат арбоби, вазирликларнинг раҳбарлари, олим ва мураббий, ишлаб чиқаришнинг муҳим тармоқларида меҳнат қилаётган фидойи кишилардир. Улар республикамизда халқ фаровонлигини таъминлайдиган иқтисодиёт асосларини вужудга келтиришдек олижаноб ишга муносиб ҳисса қўшмоқдалар.

Учрашувда сўзга чиққанлар Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг бозор иқтисодиётига босқичма-босқич ўтиш, аҳолининг ижтимоий эҳтиёжманд табақаларини ижтимоий жиҳатдан ҳимоялаш сиёсатини қўллаб-қувватлашларини айтдилар, республикадаги иқтисодий муаммолар билан шуғулланувчи барча илмий даргоҳларнинг ижодий кучларини бирлаштириш масаласини ўртага қўйдилар.

Учрашувда республиканинг барча иқтисодчиларига мурожаат қабул қилинди.

Дорилфунуннинг собиқ талабалари ўзларининг бўлажак ҳамкасблари билан учрашдилар, университет музейи, компьютерлар зали ва кафедраларда бўлдилар. Иқтисодчилар гурунги университет бадиий ҳаваскорлик дастасининг концерти билан якунланди.

Абдумажид АЗИМ,
ЎзА мухбири.

СУРАТЛАРДА: собиқ талабалар учрашувидан лавҳалар.
Суратчи: Муҳаммад АМИН.

«НАВРЎЗ» ҚАЙТИБ КЕЛАВЕРАДИ»

Жиззах ҳокимлигининг қарорига кўра, Наврўз куни вилоят шаҳарлари ва туман марказларидаги томошахоналарда меҳнаткашларга бепул хизмат кўрсатилади

13 март куни байрам шарафига ўтказиладиган умумхалқ шанбалигида вилоят ҳудудида фаолият кўрсатаётган кичик ва қўшма корхоналар, хусусий фермалар ҳамда деҳқон хўжаликлари ҳам фаол иштирок этади. Улар ишлаб топилган маблағнинг «Маҳалла» хайрия жамғармаси ҳисобига ўтказади.

* * *

Ўзбекистон акционер-тижоратчилик агросаноат банкининг Қорақалпоғистон бўлимида «Наврўз-93» лотереяси чиқарилди. Баҳоси 20 сўм бўлган байрам лотереялари алоқа бўлимлари, банклар, савдо шохобчаларида сотилади.

* * *

Бухоронинг 26 маҳалласида Наврўз байрамини ўтказиш ташкилий гуруҳлари ишламоқда. Уларнинг ҳаракати билан маҳаллаларда тозалик, ободончилик, кўкаламзорлаштириш ишлари бошланди.

21 март куни эрталабданоқ имом ал Бухорий майдонида томошалар бошланади. Вилоят мусиқали драма ва комедия театри жамоаси байрамга махсус дастур тайёрлади. Шу майдонга туташ марказий ўйингоҳда эса спортчилар, дорбозларнинг чиқишлари ўтказилади.

(ЎзА).

ЖАҲОН МУЛКИНИНГ НИГОҲБОНИ

(Боши 3-бетда).

инсон бир ерда ўтирмаслиги ва узлатга чекинмаслиги, турли жойлар, бошқа шаҳар ва мамлакатларни кўриши, саёҳат қилиши керак. Дунёни кўриши, одамлар ҳаётига чуқурроқ, кенгроқ кириб бормоғи, табиат ва унинг бойликларини яқиндан томоша қилиши, улардан фойдаланиши зарур. Нақшбанднинг фикрича, инсон ҳаётни, бу дунёни, унинг неъматларини қадрлаши керак. Шундагина у уларнинг қийматини англайди, унинг тушунчаси ортади. Янгилик, мухолифлик, лаззат, гўзалликни инсон янада яхшироқ сезади. Дунё, табиат ғурбатхона эмаслигини тушунади. Умрни ғам ва аламда ўтказишлик худо олдидаги нонкўрлик эканлигига амин бўлади, деб билади.

3. Назар дар қадам. Ҳар қадамда ўйлаб юрмоқ.

Нақшбанд инсон ҳар қадамини чуқур ўйлаб ва мулоҳаза қилиб, фикрлаб босиши керак, деб ўгит беради. Ҳар бир қадам бекор кетмаслигини, ундан инсонга бахтсизлик, ғам-алам етмаслигини, қадамнинг ҳаёт ва табиат сари, ҳуррамлик сари босилишини истайди.

4. Хуш дар дам. Дам олишда кўнгилхушлик.

Бу дунё, табиат шодликлари, ноз-неъматлар масканидир. Шу билан бирликда ҳар бир шахснинг бундаги ҳаёти маҳдуддир, муваққатийдир. Инсон яратилдими, демак у дунё, табиат лаззатларидан, ноз-неъматларидан фойдаланиши даркор. Унинг фикрича, инсон ҳар нафасни шодлик, хурсандчилик билан ўтказиши, фаолиятида акс (тескари) нарса чиқса, ўшандан бош тортиши зарур. Инсоннинг бадани, жисми соғлом нафас олмоғи ва у шунга интилиши, барча ақлий воситалардан инсон фойда кўрмоғи, тан соғлиги учун нима зид бўлса, ундан воз кечиш керак, деб билади. Соғлом одам рўза тутишлигини, акс ҳолда тана заифликдан чарчашини ҳисобга олиб ундан воз кечишликни маслаҳат беради.

Шу фикрларга қарши ҳатто баъзи руҳонийлар уни бўҳтон билан қувғин қиладилар. Лекин у таъқибда юрса-да, ўз фикрида собит қола олди.

Демак, Баҳоуддин Нақшбанднинг юқоридаги ғоя-фикрлари ҳам умуминсоний фикрлардир. Зеро, инсон нафсини тийиши, кераксиз, ортиқ нарсаларга, мол-дунёга берилмаслиги лозим.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, у дунёни оптимистик руҳда тушунади. Ҳатто диннинг айрим масалаларини танқид (ахир биз динни 70 йил танқид қилиб келдик-ку) ҳам қилади. Бу масалада Нақшбанд бир ёқламаликка ҳам йўл қўйган эмас. Дини исломга ҳам тил теккизмаган ёки пайғамбарларга ҳам шак келтирган эмас, албатта.

Нақшбанддаги изчиллик ўз даврининг ижтимоий-иқтисодий шароитларнинг сирлари, характери билан, таъбир жоиз бўлса, ўша вақтдаги зиддиятли ҳолатлар билан изоҳланади. Эътиборга молик томони шундаки, у тасаввуфи, реал ҳур фикри билан консерватив тузум шароитида ҳам, уларга зид ҳолда ҳаётийлик, дунёвийлик ғоялари, халқчил фикрлари билан катта журъат соҳиби сифатида ҳеч нарсадан қўрқмаган. Унинг бу қарашларига Алишер Навоий катта ва юксак баҳо берган. Унга ҳамду-сано айтиш билан бирга, бу зоти шарифга муҳаббат-рағбат билан қараган эди. Устози Жомий туфайли Навоий ҳам нақшбандийлик сулуки (тариқат)ига кирган эди. Жомий ҳам унга кўп мақтовлар айтиб, **«Ясриб — батхонага урилган, зеро, охир келиб Бухорога урилди..., бундай пок гавҳар ҳар ерда бўла бермайди, Бухоро тупроғи унинг маъдани (кони) бўлди»** дейди.

Навоий Нақшбандга, Жомийга нисбатан ҳам янада чуқурроқ ва эътиборлироқ қараган эди. «Насоимул — муҳаббат» асарида Нақшбандий таълимоти худони дилига жо қилиб, инсон худо томон интилиб пок ва ҳалол яшашга ҳаракат қилиш ғоясини илгари сурганлигини маъқул, деб топади ва ўзини бу мутасаввуф Шайх қарашларининг давомчиси, деб билади.

Айтмоқ жоизки, Нақшбанд, Жомий, Навоий таълимоти неча асрки, инсон ва у Эрк томон кураш йўлида тафаккур чироғи бўлиб авлодлар томонидан ўрганиб келинмоқда, улар тариқатига амал қилинмоқда.

Дини исломда барча илм аҳли Хожа Баҳоуддин Нақшбанд номини бугунги кунгача эҳтиром ва эзгу ҳурмат ила тилга оладилар. Бинобарин, Юсуф Ҳамадоний ва Абдухолиқ Ғиждувоний асос солган тасаввуф аҳлининг Нақшбандия тариқатини баланд нуқтага етказиш Хожа Баҳоуддин Нақшбандга насиб этган эди. У киши тариқатининг моҳияти:

Дил ба ёру, даст ба кор
Яъни, дил худо учун, қўл эса иш учун.

Бу пурмаъно қалб соҳиби «Жаҳон мулкининг нигоҳбони» деган номга мушарраф бўлган эди.

Мусулмон оламининг қайси миллатда бўлишидан қатъи назар бу солиҳ кишига эътиқоди ҳануз кучлидир. У кишининг руҳи ва қолдирган оташ камоли инсон кўнглидаги хира ғуборларни тозалаб, руҳиятини улғайтиради. Сабабки, замондошлари эътироф этганидек, у кишига худонинг назари тушган, авлиё киши эди.

Ҳазрати Ғавсул Аъзам авлиёдек қилиб Нақшбанд ҳақида ўнг қўлининг бармоқларида кимхоб тўқиш жараёнида «исми зот» гуллар ўрнида нақш тасвирини кўрдилар. Авлиё киши бўлган Ғавсул Аъзам Нақшбанд номини шу маънода қўяди.

Ҳазрати Хожа Юсуф Ҳамадоний ҳазрати Ғавсул Аъзамнинг дўсти ва ҳаммаслаги эди. Туркистон халқларининг қиблагоҳлари Аҳмад Яссавий ва Нақшбанд ҳам Хожа Юсуф Ҳамадонийни ўз пирлари, деб билар эдилар.

Ғавсул Аъзам тариқати айнан Юсуф Ҳамадоний орқали Туркистонга тарқалганлигини биламиз. Нақшбандий тариқати эса у зот тириклик пайтидаёқ тез ёйилиб, катта ва салмоқли ҳаракатга айланиб кетганлигини, унинг халқ оммаси орасида, илғор ҳур фикрли кишилар орасида узоқ вақт таълимот сифатида барқарор яшашлиги тасодифий ҳодиса эмас.

У ўз таъсирини адабиётга, маърифатга ўтказди, Яссавий таълимотини ривожлантириб, X-XIV асрларда ва ундан кейинги даврларда тасаввуфий дунёқараш тафаккурини мусулмон оламига ёя олди. Адабиётда, тарихда, фалсафа, диний ва дунёвий илмда ўз қарашлари билан юксакликка кўтарилди. Дунёвий маданиятнинг, маърифий-ахлоқий тарбиянинг ривож топишида, реал турмуш, табиат ва дунё гўзалликлар лаззатларини эҳтирос билан куйловчи шоир ва олимларнинг юзага чиқишида, таркидунёчиликнинг инқирозида нақшбандийлик таълимоти истисносиз бугунги кунда бир миллиард икки юз миллионлик мусулмон олами ичида ҳамон ўз салмоқли кучини сақлаб қолмоқда ва унинг вориси бўлган Шарқ халқлари у қолдирган зиёбахш нурдан баҳраманд бўлиб келмоқдалар.

Усмонжон ҚОСИМОВ,
Абдулла Қодирий номидаги Жиззах Давлат педагогика институти ўзбек тили ва адабиёти факультети декани, доцент.
Мўмин ҲОШИМХОНОВ,
факультет ўзбек тили ва адабиёти ўқитиш методикаси кафедраси ўқитувчиси.

Газета саҳифаланаётганда:

ИНСОФИ ЙЎҚ ЭКАН

«Ўғри бўл, инсоф билан бўл» деган мақол бор. Ҳа, ким бўлмасин, инсофни унутмагани маъқул.

Деҳқонобод тумани матлубот жамиятига қарашли 23-дўкон мудири Н. инсофини йўқотганлар тоифасидан экан. У атиги иккита 25 литрли идиш, 5 дона лампочка харид қилган харидор ҳақидан 1270 сўм уриб қолибди. Қойилмисиз?

ФИРИБГАР ҚЎЛГА ТУШДИ

Қашқадарё вилояти ички ишлар бошқармаси матбуот марказидан хабар қилишларича, М. Ғ. исмли шахс Қамаши туманидаги пахта тозалаш заводининг пункт мудири Б. Эшназаровга ўзини ички ишлар вазирлиги вакили, деб таништириб қизил рангли гувоҳнома кўрсатади. Сўнг мудир устидан ариза тушганини айтиб, юз минг сўм пул талаб қилади.

М. Ғ. келишилган жойда пулни олаётган пайтда ушланди. У Тошкент шаҳрида яшашини ва кўп нусхали завод газеталаридан бирида мухбир бўлиб ишлашини айтди. Ҳозир бу фирибгар Қамаши туман ички ишлар бўлимида сўроқ беряпти.

Келгуси сонда:

- «ТУРКИСТОН» МУШОИРАСИ
- БОЖХОНА ҚОИДАСИ ЕДИНГИЗДА БУЛСИН
- ЖИНОЯТЧИЛИККА ҚАРШИ КУРАШ БАРЧАНИНГ БУРЧИ

Тақдир сўқмоқлари

ЎҒРИ БЎЛИБ ТУҒИЛМАЙДИЛАР

ТЕРМИЗ ШАҲАР ички ишлар бўлимининг жиноятчиларни сақлаб туриш хонаси. Кичкинагина, фақат бетондан иборат. У билан очиқчасига мулоқот қилдик. Суҳбатимиз узоқ давом этди. Ундан баъзи бир ўринларни Сиз — муштарийлар ҳукмига ҳавола этишдан мақсад шуки, ҳар қандай одам туғилганда ўғри, каллакесар ёки буюк шахс бўлиб дунёга келмайди. Тўғри, одамнинг қобилияти даражаси табиий бўлиши мумкин. Лекин унинг имкониятлари қандай даражада шаклланиши бу — унга берилган тарбия, умумий муҳитга бориб тақалар экан. Очиғи, ўғриларни кўпчилик жуда ёмон одамлар деб ўйлашади. Менинг фикрим ҳам шундай эди. Лекин...

Йўқ, йўқ, тушунмадингиз. Камина уларни асло оқлаш ниятида эмасман. Ўғрилик — энг жирканч иллат. Оғир гуноҳ. Бироқ уни қилаётганлар бир вақтлар беғубор орзулар билан яшашган. Яхшиси, келинг, кўп бор ўғриликлар қилган киши билан бўлган суҳбатимизни ўқиб, ўзингиз бирор нима денг. Ички ишлар ходимлари илтимосига кўра ўғрининг исми-шарифини келтирмадик.

— **Ўзингиз ҳақингизда сўзлаб берсангиз?**

— Аввало, мени «сиз»лаб гапирма, жўра. Сенлаб гаплашайлик. Расмиятчиликка ўрганмаганман.

— **Сизлаб сўзлашишнинг нимаси расмиятчилик? Қолаверса, ёшингиз...**

— Йўқ, ёшнинг бу ерда ҳеч қандай аҳамияти йўқ. Хўш, келишдикми?

— **Бўпти.**

— Ўзим ҳақимдами? Ёшим — 33 да. Термиз шаҳрида туғилганман. Ҳозиргача уч марта қамалиб чиқдим. Мана, энди тўртинчи бор кетаяпман. (Кулади). Қачон суд бўларкин?.. Онам уч йил бурун ракдан кетди. Отам бор, нафақахўр. Узоқ вақт темир йўл депосида ишлаган. Акам — кооперативда. Оилали. Битта опам бор. Эри билан ажралишган. Ўзим уйланмаганман.

— **Ҳозиргача-я?**

— Нега ажабланасан? 50 — 60 ёшгача уйланмаганлар бор-ку! Тўғриси, менинг вақтим бўлмади. Ахир биринчи марта 17 ёшимда қамалиб кетдим. Икки йилга «срок» беришди... Ўтириб келдим. Кейин...

— **Шошма, қаерни ўмаргандинг?**

— Бир ўзиммас, биз уч киши эдик. Магазинга тушгандик.

— **Нималарни ўғирлагандиларинг?**

— Магазиндан нимани ўмаради? Майда-чуйда нарсаларни-да.

— **Қайси мактабда ўқигансан?**

— Термиздаги 15-мактабда. Ҳозир Рабко . Сергей деб аталади, шекилли? У Афғонистонда жанг қилган, вертолётчи бўлган экан. Короче, мактабда 8 йил ўқидим. Сўнг СПТУга ўқишга кирдим.

— **Айт-чи, умрингда қачон биринчи марта ўғирлик қилгансан?**

— Ҳозир... Аниқ эсимда йўқ. Лекин 7—8 ёшларимда бозорга бориб қовун-тарвуз ўғирлардим.

— **Уйдагиларинг билишмасмиди?**

— Йўқ. Билса отам ўлдирарди.

— **Билишгандан кейин ўлдиришмабди-ку?**

— Роса сўкишди. Лекин уришгани билан нима фойда? Ҳамма қилғиликни қилиб қўйгандим. Айниқса, онам кўп куйиндилар. «Тентак, нима қилиб қўйдинг,», деб йиғлади. Лекин мен «одам» бўлмадим. 1978 йили иккинчи марта қамалдим. Термиз туманидаги «Намуна» жамоа хўжалигида жойлашган «Универмаг»ни ўмаргандик. 4 йилга кесишди.

— **Турмада ўтириш... даҳшат дейишади. Қандай чидайсан?**

— Ким сенга айтди, даҳшат, деб? Ўрганса бўлади. Между прочем, кўп нарсаларни ўргатади ҳам.

— **Қизиқ, масалан нималарни?**

— Ҳар бир айтган сўзингга жавоб беришни. Эркинликда ҳамма гапни айтса бўлади. Бировни сўкиш, ҳақорат қилиш, ҳатто туҳмат қилса ҳам бўлади. Ёлғонни ҳам истаганча сураверишинг мумкин. Лекин, у ёқда бундай қилиб бўпсан.

— **Хўш, учинчи марта нима учун қамалдинг?**

— Яна ўғрилик қилиб. 1983 йили. Беш йилга кетдим. Дарё порти тарафда бир «Жигули» автомашинасининг шинасини ечиб олгандим. Ойнавандини ҳам.

— **Бировнинг нарсасини ўғирлаганингда виждонинг қийналмайдими?**

— Йўқ.

— **Эркак кишисан, наҳот ўғрилик қилмай яшашинг мумкин эмас эди?**

— Бой бўлиб яшагим келганди. Оғирроқ ишда ишлай олмасам. Сил касаллигига чалинганман. Турмада орттириб келганим шу бўлди.

— **Ўғрилик қилишдан ҳам бошқа қизиқадиган нарсанг борми?**

— Бор, масалан шеър ёзаман...

— **Шеър?!**

— Нима, ишонмайсанми? Тўғри, шеърларимни ҳеч қаерга юбормаганман. Лекин, уларни ўқиб кўрганлар «ёмон эмас», дейишди. Ўзим Пушкинни, Лермонтов, Байрон, Висоцкийларнинг ашаддий шайдосиман.

— **Шундай деб ўйламагандим. Балки ўзбек адабиётидан ҳам хабаринг бордир?**

— Бобурни, Умар Ҳайёмни, Ҳофиз Шерозий ғазалларини, рубоийларини ўқиганман. Тўғри, мен айнан эмас, ўрисча таржималарини ўқиганман. Газеталардан «Известия», «Комсомолька», «Правда»ларни ўқийман. Ҳа, турмадаги кутубхонамиз яхши. Янги китоблар, свежий газета-журналлар келиб турарди.

— **Ўзбек тилини яхши билар экансан-а?**

— Мактабда ўрганганман.

— **Мана энди яна қачон озодликка чиқасан, бу ҳозирча номаълум. Тақдирингнинг шундай бўлиб қолишига кимни айбдор деб ҳисоблайсан?**

— Фақат ўзимни.

— **Келажагинг ҳақида ҳам ўйлайсанми? Ахир ёшинг қирққа қараб кетаяпти. Оила қуришинг керак. Яна фарзанд дегандай...**

— Йўқ, менинг келажагим йўқ. Ҳаётдан умидимни узганман. Меники уже, тамом! Тақдирим шунақа ёзилган экан...

— **Орган ходимларига муносабатинг қандай?**

— Улар орасида ҳам турли хил одамлар ишлашади.

— **Шунча йил қамоқда ўтирган бўлсанг ҳам ўзгармабсан. Сабаби нима?**

— Одам қандай шаклланса, шундайлигича қолади. Аслида мен ҳам болалигимда беғубор эдим. Ҳеч ким онасидан ўғри бўлиб туғилмайди. Фақат сен билан биз турли хил йўлдан кетганмиз. Энди бу ўзгариш... Э, осон иш эмас.

— **Демак, ўзгармоқчиям эмассан?**

— Ҳа, боя айтдимку, тақдирим шунақа ёзилган экан.

— **Эркаксан, йигит кишига ҳар қанча қийин бўлмасин, ўзи билан ўзи кураша олиши, ҳаракат қилса, ҳар қандай ишнинг уддасидан чиқа олишига ишонаман.**

— Бу жуда чиройли гаплар. Яна ким билади...

Абдурасул ЖУМАҚУЛ гурунглашди.

ТАҲРИРИЯТДАН: Мана бир жиноятчининг сўзлари билан танишдингиз. Ёшлар тарбияси билан шуғулланувчилар, бундайларнинг тақдири билан ҳам қизиқсалар ёмон бўлмасди. Беморни даволаш учун аввало касални аниқлаш керак, дейишадику?!..

ЛЕНИНга Нобель мукофоти нега берилмаганди?

XX асрнинг бошлари Россия учун алғов-далғов йиллар бўлди. Боиси — капитализм империализм йўлини танлади, ишчиларнинг норозилиги кучайди, инқилоблар содир бўлди. Биринчи жаҳон уруши бошланиб кетди. 1917 йилга келиб октябрь инқилобининг бошида Ленин, большовойлар турди. Оқибатда жаҳонда биринчи «социалистик давлат» вужудга келди. Владимир Ильич Ленинга ўша йиллари бирмунча меҳр-муҳаббат туғилади. Россияда буржуазиянинг илдизига болта урилиб, тузум социалистик бўла бошлади.

Бундай ўзгаришлар большовойлар партияси асосчиси ва йўлбошчисига обрў келтирдими? Айниқса, Октябрь инқилоби, 1918 йил мартидаги Брест-Литва сулҳи дунёда тинчликни ўрнатишга, жаҳон урушини тўхтатишига сабаб бўлди. Тинка-мадори қуриган 20 га яқин давлатга бу сулҳ қўл келди. Туркия Республикасининг йирик шаҳарларидан бири бўлган Истамбул университетида 1918 йил ёзида Нобель мукофотини беришга бағишланган йиғилишда Владимир Ильич номзоди кўрсатилди.

Тўғри, баъзи манбаларга қараганда, ёш Совет давлати минтақасида ҳам бу масалага шов-шув билан қарашган. Тамбов губерниясининг Козлов уездида ҳам бу номга (Ленинга) илиқ муносабатда бўлиб, қўллаб-қувватлашади. Бироқ, фуқаролар уруши бошланиб кетган йили (1918 йил) бошқа уезд, губернияларда Владимир Ильичнинг мазкур мукофотга номзодини қўллаб-қувватлашга доир маълумотлар йўқ.

Туркистон минтақасида ўша пайтда Нобель мукофоти ҳақида ҳам маълумотлар етарлича эмас, яъни жамоатчиликнинг аксарияти бехабар эди. Мен манбаларда (ўша давр нуқтаи назаридан) бундай лауреатлик борасидаги ҳужжатли ахборотларни ўқимадим.

Нобель мукофоти хусусида икки оғиз сўз. Маълумки, Альфред Нобель Россияда туғилган. У асли швециялик бўлиб, машҳур физик олим — динамит асосчиси эди. У ўзининг вафоти олдидан (1833—1896 йиллар) менинг ихтироимдан тушган дарომаднинг бир қисмини номимдан таъсис этиладиган Нобель мукофотига беришларингизни илтимос қиламан, деган васият қилганди.

Шу васиятнома 1901 йилдан амалга оширила бошланди. Нобель мукофотини дастлаб фан ва маданият арбоблари ҳамда тинчлик учун курашувчиларга бериладиган бўлди. Бу ўринда фаннинг физика ва кимё соҳаларидаги жаҳон миқёсидаги ютуққа — швед Фанлар академияси, тиббиёт ва физиология соҳаларида Стокгольмдаги Каролин тиббиёт-жарроҳлик институти, адабиёт бўйича — швед адабиёти Академияси ва тинчлик курашувчилари учун — Норвегия парламентига сайланган 5 кишидан иборат қўмита мукофотни тақдим қилар эди. Шунингдек, Нобель мукофоти лауреатлигига номзодликка илмий муассасалар, университетлар ва бошқа жамоат ташкилотлари ҳам кўрсатишлари мумкин эди.

Биринчи жаҳон уруши фандаги ўзгаришлар ва тинчлик курашчиларини аниқлашни бирмунча орқага сурди. Жаҳон урушининг тугаши ва дунёда биринчи пролетар давлатининг барпо қилиниши Ер шари аҳлини ҳайратда қолдирмаслиги мумкин эмас эди. Шунга кўра ҳам жаҳон урушининг тугаши билан яна Нобель мукофотига номзодлар кўрсатила бошланди. 1918 йилнинг ёзидан то 1919 йилнинг охиригача нашр қилинган, Туркистон маориф халқ комиссариати органи «Халқ дорилфунуни» газетасининг 1918 йил 4 август (13-сон) сонида Нобель мукофотига номзод кўрсатишга бағишланган Истамбул университетидаги йиғилиш ҳақида ахборот берилган. Унга «Келажак тимсоли» деб сарлавҳа қўйилган бўлиб, ахборот мазкур йиғилишда сўзга чиққан номаълум талабанинг фикрини келтиради. У жумладан шундай дейди: «Нобель мукофотини тўрт йилдан буён давом қилиб келаётган урушни (биринчи жаҳон урушини демоқчи — **изоҳ К. Н.**) тўхтатибгина қолмай, балки дунё капитализмига зарба берган Владимир Ильич ўғли Ленинга берилиши керак», деганида залда ўтирган барча профессор-ўқитувчи ва талабалар қарсаклар билан қарши олишади. Бу ўша давр учун жуда характерли эди, албатта...

Шундай қилиб, В. И. Лениннинг номзоди Нобель мукофоти лауреатлигига жаҳонда тинчлик ўрнатиш, дунё капитализмига бир мунча зарба берганлиги учун кўрсатилган эди. Бироқ, Нобель мукофотини расмийлаштирувчи Швеция ва Норвегия давлатлари олимлари ҳамда парламент аъзолари қандай нуқтаи назардан турганлиги ўз-ўзидан аён, албатта. Яъни В. И. Ленинга бундай шарафли унвон мушарраф бўлмади.

Чунки, тинчлик ўрнатилдими, «социалистик давлат» ўзининг муқимлигини кўрсата олдими, бу ҳам ўша даврда жамоатчилик учун қоронғи эди. Боиси жаҳон уруши тугаши билан Россияда фуқаролар уруши ялпи бошланиб кетди. Натижада дунёнинг тинчлик нуқтаси бузилди. Ўша 1918—1920 йиллардаги уруш Россиянигина эмас, балки бошқа мамлакатларни ҳам ларзага келтирди.

Карим НОРМАТОВ,
тарих фанлари доктори, профессор.

Турк тупроғи ҳунармандчилиги

Машҳур тарихчи олим Юсуф Ҳамадоний ҳазратларининг эътироф этишларича, ўрта асрларда турк тупроғида ҳунармандчилик ўта ривожланган, унинг довруғи етти иқлимга шуҳрат таратган. Ҳунармандчилик — бу одам ибтидосидан бошланган касб. У бани башарият билан биргаликда қадамбақадам ривожланиб келаяпти.

Ана шундай узоқ йиллар давомида ўлмай келаётган касблардан бири — пичоқчилик бўлади. Андижоннинг Шаҳрихони ўз пичоқчи усталари билан машҳур. Айниқса, уста Иброҳим десангиз, еттидан етмишга бўлган аҳоли билади у кишини. Устанинг ўғиллари Шарофиддин, Ҳусниддин, Аслиддинлар ҳам ота изидан бориб пичоқчилик касбини танлашган. Иброҳим ота ясаган пичоқлар ўзимиздамас балки, хорижда ҳам машҳур.

Халқимиз одатда таомни чинни ёки сопол идишларда тановвул қилади. Шу сабаб бўлса керак, жумҳуриятимизнинг ҳар бир вилоятида бадиий кулолчилик буюмлари корхонаси мавжуд. Улар орасида, айниқса, Жиззах шаҳридаги бадиий кулолчилик буюмлари корхонаси ўз маҳсулотларининг сифатлилиги ва харидоргирлиги билан ажралиб туради. Кулолчилик касбида, ўзбекка бобомерос касб, санъат.

СУРАТЛАРДА: Уста Иброҳим шогирдлари даврасида; Жиззах бадиий кулолчилик буюмлари корхонаси рассоми Нафиса Эргашева корхона маҳсулотларини намойиш этмоқда.

Ш. АЛИМОВ ва Б. ТЎРАЕВ суратлари. (ЎзА).

Бош муҳаррир: Жаббор РАЗЗОҚОВ
Таҳрир ҳайъати: М.АБДУСАМАТОВА, А.АҲМЕДОВ (*бош муҳаррир ўринбосари*), Н.ЖАЛИЛОВ, К.ЖУМАНИЁЗОВ, К.РАҲИМОВ, З.РИХСИЕВ (*масъул котиб*), Қ.ЭШМАТОВ.

Таъсис этувчилар:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ
ва
"ТУРКИСТОН" ИЖОДИЙ ЖАМОАСИ
газета 1925 йил 8 февралдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш — 32-53-98; тижорат — 32-58-48; қабулхона — 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг сешанба, пайшанба, шанба кунлари чиқади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг босмахонаси. Чоп этиш вақти соат 21.00 га белгиланган. Чоп этиш учун 20.00 да имзо чекилди. Буюртма Г — 126. 1 2 3 4 5 6